

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Bakalářská práce

2018

Kamila Ovesná

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Kamila Ovesná

Mediální obraz pěstounské péče v audiovizuálních médiích

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Dita Palaščíková

2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně, a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 26. 3. 2018

.....

Kamila Ovesná

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla upřímně poděkovat paní Mgr. Ditě Palašákové, vedoucí práce, za její ochotu, čas a všechny inspirativní a podnětné připomínky, které mi poskytla při vedení mé bakalářské práce. Děkuji také všem svým blízkým, především však mým kamarádům a svému příteli Pavlovi, kteří mi byli oporou nejen při psaní této práce, ale i studiu.

Obsah

Úvod.....	7
1 Pěstounská péče	9
1.1 Vymezení pojmu.....	9
1.1.1 Pěstounská péče dlouhodobá	9
1.1.2 Pěstounská péče krátkodobá	10
1.2 Proces zprostředkování	11
1.2.1 Fáze	11
1.2.2 Poradní sbor	12
1.3 Podpora pěstouna.....	12
1.3.1 Odborné služby	13
2 Média	15
2.1 Audiovizuální média.....	15
2.1.1 Televizní zpravodajství.....	16
2.2 Masová média	19
2.3 Mediální komunikace a její proces	19
2.4 Nastolování témat v mediální agendě.....	20
3 Mediální obraz	22
3.1 Přístup k médiím a jejich prezentace	23
4 Výzkumná část.....	26
4.1 Formulace výzkumného problému	26
4.2 Cíl výzkumu, výzkumná otázka.....	27
4.3 Popis výzkumného souboru, výběr vzorku.....	28
4.4 Metodologie – kvantitativní výzkum.....	29
4.5 Metoda sběru dat.....	29
4.6 Způsob zpracování dat	30

4.6.1	Tvorba a operacionalizace proměnných, kódování	30
4.6.2	Způsob analýzy dat	35
4.7	Výsledky	37
4.8	Diskuze k výsledkům výzkumu, jejich interpretace	43
	Závěr	50
	Bibliografický seznam	51
	Knihy	51
	Odborné články	53
	Elektronické zdroje	53
	Zákonné předpisy	54
	Seznam grafů	55
	Přílohy	56
	Příloha č. 1 Kódovací manuál	56
	Příloha č. 2 Záznamový arch 1	58
	Příloha č. 3 Záznamový arch 2	61

Úvod

V dnešním moderním světě se člověk stále více potýká s obrovským množstvím informací, které zprostředkovávají média, a to nejrozličnějšího charakteru (rozhlasové či televizní vysílání, internet). Slovo „moderní“ je zde použito ve smyslu stále se nově vyvíjejících technik, jak lidem v nejkratším časovém úseku podat co nejvíce informací. Věrohodnost a pravdivost těchto podávaných informací však jde většinou už stranou, neboť médiím (lidem v mediálních institucích) už nejde ani tak o dobrou pověst ostatních, ale spíše o finanční zisky. Dá se říci, že dnešní modernita světa se vyznačuje dosažením co největšího businessu – v takovém případě se pak člověk ani nestačí divit, co vše jsou schopna média vpustit do světa.

S tím samozřejmě souvisí i určitá medialita a medializace institucí i lidí, ať už v nich zapojených či mediálně angažovaných. Díky dnešní modernitě (a jejímu ne vždy dobrému zacházení) bývá tak mediální obraz nejrozličnějších institucí často poškozen, poničen a pokroucen, s čímž se pojí i následné předsudky či stigmatizace dalších zainteresovaných. S tímto faktem přichází do kontaktu, bohužel, i oblast pěstounské péče v rámci náhradní rodinné péče, a tím i sociální práce obecně. Institut pěstounské péče je rovněž spojen s určitým medializováním a tím se tedy potýká i s jeho nepochopením či nepřijímáním ze strany veřejnosti.

Ve své práci tedy záměrně věnuji pozornost médiím, kde se jimi zabývám v rámci jejich vymezení, fungování, a především v jejich praktickém využití v následném výzkumu – to vše v souvislosti s problematikou pěstounské péče, jež je hlavním tématem této práce. Jelikož na toto téma nebyl doposud realizován žádný výzkum, vnímám tuto práci za obzvláště důležitou, především pro organizace zabývající se a věnující se pěstounské péči.

Tato práce rovněž volně navazuje na mou práci absolventskou, v níž jsem si lépe vymezila a ukotvila teoretické zázemí použité v této práci – byla mým vodítkem pro hlubší poznání problematiky.

Cílem práce je pomocí kvantitativního výzkumu zjistit, jaký je mediální obraz pěstounské péče v audiovizuálních médiích, tedy způsoby a obsahy komunikace dané problematiky. Na základě zjištěných informací se rovněž pokusím navrhnout taková řešení komunikace, která by zvýšila efektivnost pěstounské péče a tím i motivovala další potenciální pěstouny.

Práce má teoretickou i empirickou část. V teoretických kapitolách se snažím obsáhnout téma pěstounské péče jako takové, podrobněji se zaměřuji na vymezení jejich forem, procesu zprostředkování a její podporu. Následně se zabývám vymežováním médií, jejich fungováním, procesy a rolí ve společnosti – přibližuji zde média audiovizuální a jejich aspekty. Dále pak popisuji mediální obraz, v němž je mou snahou rovněž popsat přístup k médiím a jejich prezentaci. Výzkumná část pak představuje metodologii kvantitativního výzkumu, formulaci výzkumného problému, cíle a otázky, operacionalizaci včetně analýzy dat, jejich interpretace a výsledků výzkumu. Součástí prezentace výsledků je pak i diskuze k nim a závěrečná shrnutí.

1 Pěstounská péče

Význam a charakter pěstounské péče je v dnešním, poněkud moderním, světě značně překroucen. V něm bývá označována nejružnějšími „ekvivalenty“, které samozřejmě nejsou namístě. Největšími mýty a omyly jsou ta tvrzení, která pěstounskou péči zkreslují do podoby, že se jedná o práci jako je každá jiná. Ano, určitý druh profese to je, ale rozhodně není pro každého. Pro tuto profesi je třeba se správně a pevně rozhodnout a obětovat čas odborné přípravy. Tyto informace však média nepodávají dost zřetelně a důrazně, neboť lidé mají stále o této formě pokroucený obraz.

1.1 Vymezení pojmu

Pro správné uchopení této formy náhradní rodinné péče (dále jen „NRP“) v podkapitole vymežím jednak pojem „pěstounská péče“, jednak popíši její možné formy. Nejprve však vnímám jako nezbytné vytyčit všechny instituty NRP, z nichž samotná pěstounská péče vychází. Jsou jimi (srov. Bubleová, Vávrová, Frantíková, Vančáková, 2009, s. 5):

- „*Svěření do péče jiné osoby než rodiče;*
- *osvojení;*
- *pěstounská péče;*
- *poručenství.*“

Výše uvedené instituty jsou realizovány ve chvílích, kdy dítě nemůže zůstat ve své původní biologické rodině – rodina neplní své funkce. Zde hraje velmi důležitou roli stát, jehož povinností je zajištění, v rámci sociálně-právní ochrany dětí, veškeré péče, výchovy a bezpečí pro tyto děti. Nutno dodat, že „*předním hlediskem sociálně-právní ochrany dětí je nejlepší zájem, prospěch a blaho dítěte.*“ (Bubleová, Vávrová, 2010, s. 5) Jelikož zde zasahuje stát, který tuto formu NRP zprostředkovává, jedná se konkrétně o tzv. zprostředkovanou NRP, jíž se budu dále zabývat.

1.1.1 Pěstounská péče dlouhodobá

Pěstounská péče, jeden z výše uvedených institutů NRP, má za cíl zajištění dostatečného hmotného zabezpečení dítěte, ale i odměňování těch, jež se tohoto zabezpečení ujali. (Bubleová, 2002, s. 16) Do této formy péče se dítě svěřuje výhradně soudní cestou, a to pěstounům, jimiž se mohou stát jak manželé, tak i jednotlivci. (Zákon č. 89/2012 §958) V pěstounské péči jde především o volnější svazek, kdy dítěti

nevzniká žádný příbuzenský vztah s jeho pěstouny a jejich příbuznými, a zároveň mu nezanikají vazby s biologickými rodiči. To znamená, že biologičtí rodiče mají vůči dítěti stále právo rozhodovat o jeho nejdůležitějších otázkách – pokud nebyli zbaveni rodičovských práv. Pěstouni pak mají právo rozhodovat o běžných věcech dítěte – k tomu nepotřebují souhlas jeho biologických rodičů. Je však důležité zmínit, že v tomto případě pěstouni nemají status zákonného zástupce. (Matějček a kol. 1999, s. 34-35)

Pěstoun musí poskytovat řádnou péči, bydliště v České republice a souhlasit se svěřením dítěte do jeho péče. Pokud je to v zájmu dítěte, může se ujmout této péče i osoba příbuzná či blízká. (Zákon č. 89/2012 §962) Co se týče biologických rodičů, ti musí dítěti přispívat na výživné. Dále mají právo na dostatečnou informovanost o dítěti, které smí také navštěvovat. (Bubleová, Vávrová, 2010, s. 6)

„Pěstounská péče (v její „klasické“ formě, tedy dlouhodobá) zaniká tehdy, když dítě nabude plnou svéprávnost nebo dosáhne zletilosti. [...] Pěstounskou péči může rovněž zrušit soud (na žádost pěstouna) – to však platí v případech, kdy jsou pro zrušení soudní cestou důležité důvody.“ (Ovesná, 2017, s. 13)

Formy pěstounské péče jsou následující (Bubleová, 2002, s. 16):

- **individuální** (dítě je vychováváno v rodinném prostředí – rodině),
- **skupinová** (zařízení pro děti – velké rodiny nebo SOS dětské vesničky).

Pro potřeby práce jsem si zvolila pěstounskou péči individuální, jež se dále větví na dlouhodobou a přechodnou. Jejich rozdíl spočívá především v délce a odborné přípravě. Níže zde vymezím pouze pěstounskou péči na přechodnou dobu, neboť té dlouhodobé jsem věnovala předchozí odstavce.

1.1.2 Pěstounská péče krátkodobá

Pěstounská péče na přechodnou dobu je charakteristická svým krátkodobým časovým úsekem, zato však nejnáročnějším, neboť jsou do ní svěřeny děti, u nichž se řeší momentální situace. Tyto děti se svěřují speciálně připraveným pěstounům, jež jsou vyškoleni v náročnosti této krátkodobé péče (připoutání a odpoutání od dítěte – pro plné nasazení u dalšího dítěte). Doba této formy péče je různá, avšak může trvat maximálně rok, během něhož je úkolem orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) vyřešit situaci dítěte. (Bubleová, Vávrová, 2010, s. 6)

Tento institut je tedy krizový (přechodný) – dává tak možnost a prostor rodičům dítěte upravit své poměry, změnit svoji situaci tak, aby mohli dítě převzít zpět do své péče. Pokud je dítě svěřeno do pěstounské péče tohoto typu, musí soud přezkoumávat důvody svěřeni do pěstounské péče, a to nejméně jednou za 3 měsíce. (Vyskočil, 2014, s. 11)

1.2 Proces zprostředkování

Najít konkrétnímu dítěti osobu vhodnou stát se pěstounem není jednoduchý a rychlý proces. Vede k němu několik dílčích, zato však nezbytných kroků. Celý tento proces zprostředkování pěstounské péče spočívá v těchto základních bodech (Zákon č. 359/1999 §19a):

- **vyhledávání dětí**, kterým je potřeba tuto péči zprostředkovat (zajistit náhradní rodinné prostředí),
- **vyhledávání pěstounů**, jež těmto dětem poskytnou řádnou a nezbytnou péči,
- **odborná příprava pěstounů**,
- **výběr** konkrétního určitého **pěstouna** pro určité **dítě** a **zajištění** osobního **seznámení** těchto osob.

Celé zprostředkování pěstounské péče provádí pouze OSPOD a zajišťují ho krajské úřady. Na samém počátku zprostředkování stojí žádost fyzické osoby, která má zájem přijmout dítě do pěstounské péče. Toto zprostředkování se však neprovádí, jestliže žádost o svěřeni dítěte podala osoba blízká dítěti či jeho rodině, a dále osoba dítěti příbuzná. (Zákon č. 359/1999 §20)

1.2.1 Fáze

- 1) *„podání žádosti o zprostředkování obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností,*
- 2) *posuzování žadatelů – obecní úřad obce s rozšířenou působností shromáždí podklady pro zprostředkování a založí spisovou dokumentaci o žadateli a poté postupuje kopii spisové dokumentace o žadateli spolu s kopií spisové dokumentace o dítěti neprodleně krajskému úřadu,*
- 3) *posuzování žadatelů krajským úřadem – krajský úřad vede evidenci dětí uvedených v § 19a odst. 1 ZOSPOD a evidenci žadatelů vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny. Krajský úřad zařazuje žadatele do své evidence pro účely zprostředkování [...] pěstounské péče na základě předchozího odborného posouzení,*

- 4) **příprava na přijetí dítěte do rodiny** – jednou z podmínek pro zprostředkování [...] pěstounské péče je, že se žadatel o svěřeni dítěte do [...] náhradní rodinné péče účastní přípravy k přijetí dítěte do rodiny [...]. Přípravy realizované všemi subjekty mají splňovat kritéria, která stanoví zákon. Jedná se o minimální časový rozsah příprav a rámcový obsah, který je blíže specifikován ve vyhlášce,
- 5) **výběr [...] pěstouna pro dítě** – krajský úřad při zprostředkování [...] pěstounské péče přihlíží:
- k výsledkům odborného posouzení dítěte,
 - k výsledkům odborného posouzení žadatele,
 - k vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny,
 - k plnění opatření vyplývajících z individuálního plánu ochrany dítěte;
- 6) **navazování kontaktu s dítětem** – na základě písemného oznámení krajského úřadu má žadatel právo seznámit se s dítětem a ten, u něhož se dítě nachází, je povinen toto seznámení umožnit. Žadatel má možnost seznámit se s dítětem a podat žádost o svěřeni dítěte [...] do péče budoucích pěstounů.“ (Vyskočil, 2014, s. 15)

1.2.2 Poradní sbor

V rámci celého procesu zprostředkování zřizuje hejtman kraje poradní sbor, což je zvláštní orgán kraje, který má zásadní a významnou roli. Za pomoci odborníků z různých resortů, jimiž se poradní sbor vyznačuje, se hledá konkrétnímu dítěti vhodný žadatel. (Bubleová, Vránová, Vávrová, Frantíková, 2011, s. 81) Tento proces je tedy možné realizovat pouze na základě poradního sboru, jehož nejdůležitějším aspektem je právě zmíněná multidisciplinarita. Díky ní tak poradní sbor vybírá dítěti odpovídající rodinné prostředí – získává informace z různých oblastí (sociální, zdravotní, psychologické) jak na straně manželů (i jedinců), tak na straně dítěte. (Štěrbová, Kalábová, 2008, s. 44)

1.3 Podpora pěstouna

Podpora pěstounské péče, v jejím obecném měřítku, představuje celkem široký pojem, do něhož můžeme zahrnout několik oblastí, kde a jak podpořit pěstouny. Pro účely práce se však zaměřím především na tu oblast podpory, kterou jsou bezplatné či hrazené služby subjektům, které mají podíl na zajištění této formy péče, ale také zejména náhradním rodičům a dětem samotným. Podpora v této oblasti pak zahrnuje zajištění různých služeb – příprava osob na pěstounskou péči, psychologická či jiná

pomoc. (Vyskočil, 2014, s. 24) Veškeré tyto služby stojí na konceptu dobrovolnosti – lze jich využívat, ale nejsou nutností (pěstoun či dítě na ně má nárok). Výjimku však tvoří ty služby, jež jsou nezbytnou podmínkou pro pěstouna, který si v tomto případě může sám zvolit poskytovatele těchto služeb. (Nadační fond J&T, s. 11)

1.3.1 Odborné služby

V rámci odborných služeb má pěstoun nárok, v některých případech i povinnost, tyto služby využívat. Všechny níže uvedené služby vyplývají ze Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí §47a.

1.3.1.1 Odborná pomoc

Každý doprovázející subjekt či organizace poskytuje pěstounovi odbornou pomoc, jenž bývá zasazena již do poradenství. Při řešení složitějších problémů má pak pěstoun možnost využít další pomoci, a to ve formě terapie nebo jiné odborné pomoci. Povinností doprovázejícího subjektu je tuto pomoc zprostředkovat, v ojedinělých případech ji smí také uhradit. Tento typ pomoci však musí vždy přímo souviset s výkonem pěstounské péče, s nímž se pojí následující okruhy problémů: *„zpracování ztráty, navázání bezpečné citové vazby s pečující osobou, identita dítěte, vztahy s rodiči a dalšími blízkými osobami, řešení traumat, terapie pro pěstouny.“* (srov. Nadační fond J&T, s. 15)

1.3.1.2 Vzdělávání

Nezbytnou podmínkou a povinností každého pěstouna je doplňování vzdělávání, a to v určitém rozsahu, který je stanoven na 24 hodin v době 12 měsíců (po sobě jdoucích). Každé vzdělávání má také svůj vzdělávací plán, jenž je tvořen pověřenou osobou a pěstouny. Tento plán se zaměřuje na rozvoj kompetencí pěstouna a měl by rovněž zvyšovat kvalitu výkonu pěstounské péče – to vše s ohledem na potřeby dítěte. V tomto vzdělávacím plánu jsou taktéž popsány formy a témata vzdělávání, jimiž mohou být kupříkladu kurzy, e-learning, samostudium či několikadenní pobyty. Pro dobrý, skutečný rozvoj a kvalitu pěstounské péče je velmi důležité, aby zde doprovázející subjekt doporučoval pěstounovi kvalitní a osvědčené vzdělavatele. (Nadační fond J&T, s. 16-17)

1.3.1.3 Poradenství

Poradenství, jakožto součást odborné pomoci, představuje nejdůležitější činnost doprovázejícího subjektu a slouží také jako základní prevence. Je-li o něj požádáno ze strany pěstouna, je povinností subjektu jej poskytnout, a to především v situacích, kdy se řeší problémy sociální, psychické nebo problémy související s péčí o dítě, jeho zdraví a výchovu. Dalšími oblastmi, v rámci poradenství, mohou být i vzdělávání dítěte, zájmové činnosti, využívání sociálních služeb, příprava svěřeného dítěte na odchod z NRP a podobně. Nezbytnou nutností poradenství je však podmínka, aby bylo zajišťováno odborně způsobilou osobou. (Nadační fond J&T, s. 18-19)

K výše uvedeným typům služeb jsou zmocněny nestátní neziskové organizace (dále jen „NNO“), jež působí i v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Tyto organizace nabízí pak dále široké spektrum dalších služeb, které souvisí a podporují pěstounskou péči. V oblasti sociálně-právní ochrany hrají tedy právě NNO důležitou roli, neboť se podílejí, mimo jiné, i na poskytování služeb určené pěstounským rodinám. Důležitým aspektem NNO je také pomoc státním orgánům aktivně hledat osoby, jež mají zájem stát se pěstouny. (Vyskočil, 2014, s. 29)

2 Média

Média, jakožto významný prvek společnosti, patří svojí velkou a nezastupitelnou rolí ve světě k důležité části našich životů, neboť je naplno využíváme již od dětství, a to ke zprostředkování informací, ke komunikaci s prostředím. Skrze média tak můžeme být neustále „v obraze“ (a tento obraz dále utvářet), neboť jsou samotným zprostředkovatelem veškerých informací – proto tedy i tato práce je do značné míry věnována především médiím. Nejprve tedy stručně popíši média z obecného hlediska, posléze se jim již budu věnovat poněkud specifičtěji, kdy se zaměřím především na oblast použitou ve výzkumu.

Médium ve své podstatě označuje prostředek, který něco zprostředkovává, předává – v tomto případě jde tedy o prostředek komunikační (Jirák, Köpplová, 2007, s. 16). Urban, Dubský a Murdza (2011, s. 48) dodávají, že pojmem „média“ bývají označovány přímé prostředky komunikace (např. mimika, gestika) a prostředky technické (např. počítačová síť). Zároveň je však tento pojem vztahován na jednotlivé organizace, jež komunikaci zprostředkovávají (např. redakce), a na sociální instituce. Z laického pohledu jsou média nahlížena pod způsoby, jak je známe (jako tradiční), tedy televize a rozhlas. Kraus (2008, s. 8-9) dále rozděluje tyto pojmy (médium a média) do dvou samostatných jednotek, přičemž singulární tvar se vztahuje k označení hromadných sdělovacích prostředků, plurální tvar je vymezen jako souhrn prostředků, jež svým charakterem rozšiřují sdělení neurčenému publiku.

2.1 Audiovizuální média

Nyní je třeba představit audiovizuální média zahrnující podstatnou část, neboť na nich je postavena výzkumná část práce. Ta představují širokospektrální prostředky sdělování informací, neboť v sobě propojují dva základní prvky, jimiž jsou: působení na smysly – zrakové i sluchové, a tím i větší „objem“ či přenos informací (získávání informací skrze sluch a jejich vizuální zpřesnění díky obrazu). Tento typ médií je tvořen několika jeho dalšími druhy, do nichž spadá televize a rozhlas (vysílací média), film a hudba (také nahrávky). Největší rozdíl v těchto dvou, poněkud odlišných, typech médií spočívá v jejich charakteru a funkci. (McQuail, 2009)

Film a hudba jsou určeny primárně k zábavě, neboť publiku zprostředkovávají příběhy či obrazy komického i technického charakteru, ale také hudbu, která má

širokosáhlý dosah lidí. Pro tato média je příznačný jejich mediální obsah – zábava a volný čas. (McQuail, 2009, s. 44)

Vysílací média slouží především ke sdělení informací neomezenému publiku. Tato média obsahově propojují i média předchozí, jež jsou využita jako „doplňk“ ke zprávám i sportu, jakožto druhy vysílacích médií. Obsahy těchto médií se vyznačují svojí dostupností veřejnosti, tedy veřejným charakterem, a vysokou regulací. (McQuail, 2009, s. 46) Tato média se ještě rozlišují na další média (v rámci institucí), a to na základě jejich způsobu financování: soukromé či komerční stanice (přidělená licence médiím), a veřejnoprávní média (zákonně zajištění). (Burton, 2001, s. 97-98)

Všechna výše uvedená média lze tedy chápat jednak jako druhy médií s různými mediálními obsahy, jak jsem již zmínila, jednak jako společný celek – mediální instituce, jež představují nejrůznější organizace věnující se podnikání – prodejem či sdělení mediálních produktů (sdělení). (Burton, 2001, s. 101) *„Obecně lze říci, že tyto mediální instituce [...] jsou na sobě nezávislé – z institucionálního pohledu každá vytváří určitý produkt, ale zároveň jsou „synchronizované“ – mohou tento produkt vytvářet společně.“* (Ovesná, 2017, s. 37)

Z hlediska vícečetných faktorů (nejen institucionální zaměření a obsahovost), jež působí na více smyslů, jsem si z výše uvedených typů médií zvolila vysílací, tedy konkrétně televizní vysílání, jehož „zdrojem“ je médium televize. Důvodem k právě takovému výběru typu médií byla velká četnost aspektů, které díky televiznímu vysílání působí na diváka mnohem intenzivněji než vysílání rozhlasové. I *„obecné psychologické výzkumy prokazují, že valnou většinu informací získáváme v životě zrakem, mnohonásobně menší množství sluchem a zcela zanedbatelný podíl připadá na zbývající smysly.“* (Bláha, 2014, s. 58) Proto tedy také můj výběr byl zaměřen na televizní vysílání.

2.1.1 Televizní zpravodajství

Televizní zpravodajství nebo také publikování se vyznačuje především svým způsobem prezentování a podávání informací, a to prostřednictvím vzájemně propojených pohyblivých obrazů, zvuků a slov. Za pomoci těchto prvků se tak k posluchači dostanou komplexní (smyslové) informace, které může dále sám zpracovat. Ke správnému uchopení sdělené informace je zároveň zapotřebí správný audiovizuální jazyk, jež tvoří zásadní složku v televizním zpravodajství. Tento jazyk je označení pro výrazové a vyjadřovací prostředky, jimiž jsou: obrazová složka tvořena

vizuálními prvky, zvuková složka seskládána z mluveného slova. Těmi nejvýznamnějšími jsou ovšem nonverbální (paralingvistické) prvky jakožto výrazové prostředky, mezi něž řadíme intonaci, artikulaci, mimiku a gestiku, pohyby těla a podobně. (Lokšík, 2011, s. 73-74)

Výše uvedené prvky je třeba maximálně vyvážit, aby se divákovi dostalo úplného a jednoznačného sdělení – obsahovost sdělení musí odpovídat realitě, tedy vizuální stránce. Audiovizuální prvky by se měly tak vzájemně doplňovat a tvořit smysl každého zpravodajského sdělení. (Lokšík, 2011, s. 77) Ne vždy však zvuková složka přesně koresponduje se složkou obrazovou, a to z důvodu různého funkčního postavení těchto prvků: reálné postavení (zvuk součástí obrazu), průvodní nebo paralelní postavení (zvuk není součástí obrazu), záměrný rozpor s obrazem – obrazově zvukový kontrapunkt (vzájemný nesouhlas obrazu a zvuku). (Bláha, 2014, 29-31)

2.1.1.1 Formáty zpravodajské produkce – typologie

Klasifikace nebo také typologie televizního zpravodajství se zpravidla může dělit, v rámci zpravodajských produktů (představující různá sdělení odlišného obsahu a charakteru), z těchto hledisek: územní pokrytí (celostátní, regionální či lokální), tematické zaměření (domácí, zahraniční, všeobecné atd.), sociodemografické hledisko (speciální zpravodajské relace). (Lokšík., 2011, s. 81)

Co se týče **formátů** televizního zpravodajství, řadíme zde 2 základní typy programů, jimiž jsou (Lokšík, 2011, s. 81-82):

- **krátké zpravodajské pořady**, u nichž je charakteristická úvodní a závěrečná znělka, ale především se skládají z 5 až 6 pětiminutových zpravodajských příspěvků, jež mohou být proloženy slovy moderátora (mohou být rovněž koncipovány jako upoutávky na níže uvedený formát);
- **hlavní zpravodajské relace** jsou odlišné od výše uvedených především z hlediska času (trvají maximálně 25 minut), neboť slouží k souhrnnému obrazovému přehledu informací z celého dne, přičemž frekvence příspěvků bývá mezi 10 až 18. Tento formát zpravodajství je tvořen zpravodajskými příspěvky, ale i přímými vstupy reportérů a telefonáty, k nimž se rovněž přiřazuje určitá grafická podoba.

K výše zmíněnému ještě dodávám, že: „*Vysílací schéma zpravodajských kanálů je založeno na principu živého vysílání, jakožto nepřetržitého informačního toku, v němž*

se opakují a na sebe navazují různé zpravodajské formáty, rozložené do celého dne časové osy.“ (Ovesná, 2017, s. 42)

2.1.1.2 Druhy televizní zprávy

Součástí formátů zpravodajské produkce je samozřejmě **televizní zpráva** tvořící základní stavební jednotku každého zpravodajství, jež má svým obsahem předat pohotovou, věcnou a stručnou informaci. Televizní zprávu charakterizuje její audio vizuálnost a specificky televizní zpravodajská přítomnost. (Lokšík., 2011, s. 83) I přesto, že v dnešní době dostávají žánry televizního zpravodajství stále novou podobu díky vyvíjejícím se moderním technologiím, považuji za nutné zde uvést jen ty druhy televizní zprávy, které jsou relativně stálé a jež především zakomponuji do výzkumu. Jsou jimi (Lokšík, 2011, s. 85-88):

- **čtená zpráva** podává stručnou, stylisticky upravenou informaci, která je živě interpretována ze studia moderátorem; informuje o mimořádných událostech nebo doplňuje aktuálnost již odvysílaných událostí;
- **obrazová zpráva** slouží jako obrazový záznam události, který je opřen o text a mluvené slovo moderátora;
- **kombinovaná zpráva** je vystavěna na komentářích kompetentních osob, shrnujícímu tlumočení moderátora ze studia a obrazem, jež je pouze ilustrační;
- **reportážní zpráva (reportáž)** se vyznačuje autentickým obrazovým zhuštěním události, střídavostí komentářů založených na faktech i autentických výpovědích účastníků, a reálnými zvuky;
- **televizní zpravodajský rozhovor** je dialogizovaná forma moderátora s určitou kompetentní osobou, jež je často užívána v kombinaci s obrazovým příspěvkem ilustrující dané téma.

Nedílnou součástí televizního zpravodajství tvoří doplňkový „materiál“ nazývaný **infografika**, jejíž funkcí je doplňování informací pomocí grafické lišty. Tato lišta bývá zpravidla umístěná ve spodní části obrazovky a její obsah má pomoci divákovi lépe pochopit smysl sdělované události. V současné době je infografika v podobě grafických lišt významná a důležitá pro pravidelné aktualizování informací. Každá taková lišta má titulkový formát v podobě jednovětých zpráv rozdělených do tematických okruhů – zaručí se tím tak rychlost, stručnost a věcnost sdělení. (Lokšík, 2011, s. 79-80)

2.2 Masová média

V předchozích kapitolách jsem se věnovala konkrétním mediálním prostředkům (médiím z technického hlediska) sloužícím k předávání informací a nyní bych se zaměřila na stručné vymezení a objasnění masových médií, jakožto prostředkům charakteristické svým působením na celospolečenské úrovni. Nejde mi zde tedy o technické vysvětlení, které do této skupiny samozřejmě patří, ale o další jinou perspektivu a pojetí médií, jak jsem rovněž zmínila v předchozích podkapitolách.

Masová média, jinak nazývaná rovněž terciární, nám sdílí informace zprostředkované, tedy ty informace, o nichž se nemůžeme přesvědčit na vlastní oči a které nezískáme přímo (primární informace). Vedle primárních informací stojí tedy zprostředkované, jež lze vyzískat pomocí člověka či právě jiného sdělovacího prostředku. Zprostředkované informace se však odlišují v tom, že prochází procesem hodnocení – před samotným sdělením informace směrem k příjemci ji osoba (k tomu pověřená) subjektivně zpracovala. (Bednář, 2011, s. 13-14) Tímto zpracováním se však budu zabývat v následujících podkapitolách.

O masových médiích můžeme rovněž uvažovat více způsoby, jimiž jsou především prostředky masové komunikace (masmédia či hromadné sdělovací prostředky), jejichž úkolem je distribuovat informace neomezenému počtu příjemců – proto tedy pojem „masová“. Dále lze masová média označovat jako komunikační instituce, což jsou ve své podstatě organizace vyznačující se profesionalitou a byrokracií, jež samozřejmě také distribuují informace. Po formální stránce jsou tyto organizace takřka bezmocné, avšak po té neformální jsou příliš vlivné, a tedy disponují obrovskou mocí. (Urban a kol., 2011, s. 48-50)

2.3 Mediální komunikace a její proces

Každé médium má za cíl zprostředkovat určitou informaci příjemci, k níž nutně potřebuje nástroj komunikace. Komunikace jako taková tedy slouží k předávání informací, proto je tím nejzásadnějším prvkem společnosti, neboť bez ní bychom nemohli být v kontaktu, bez ní by v podstatě ani nešlo žít. V této práci však cílím na komunikaci mediální čili masovou, jež zprostředkovává (předává) informace neomezenému publiku, jak již bylo výše několikrát zmíněno. Cílem této podkapitoly je tedy spíše shrnout pojetí masových médií, jež komunikují s příjemci v rámci masové (mediální) komunikace, neboť ta je v současnosti nejvíce využívána a také na ni se zaměřuji ve svém výzkumu.

Mediální komunikaci lze tedy chápat z jedné strany jako komunikaci směrem k publiku, ze strany druhé jako instituce (organizace), neboť probíhá vždy za účasti masových médií. Na této úrovni (mediální) komunikace dochází rovněž k různě utvářeným sociálním vztahům ve společnosti, což souvisí s výše zmíněnou socializací člověka. Existuje několik hledisek mediální komunikace, mezi něž řadíme především: institucionální pojetí (komunikace mediálních organizací s anonymním publikem), speciální technologie (zajišťují mediální komunikaci), průmyslové zboží (označení pro produkty, jakožto výrobky mediálních organizací). (Jirák, Köpplová, 2007, s. 36-38) Masová komunikace, stejně jako média, nám umožňuje získat různé obsahy vyprodukované mediálními organizacemi za pomoci technického zázemí zajišťující distribuci těchto obsahů, jež jsou publikovány neomezenému počtu příjemců. Výhodou tohoto typu komunikace je veřejná a široká dostupnost mediálních produktů, nevýhodou je pak ovšem nepřímá sdělení a jednosměrnost, v níž není možné jakkoli zasahovat do procesu produkce a tím může dojít i k nedostatku zpětné vazby. (Thompson, 2004, s. 28-31)

V předchozím odstavci jsem se pokusila stručně shrnout významy mediální či masové komunikace, z nichž nám může vyvstat pomyslný rámec (struktura) cyklu, v němž pracují mediální organizace čili média. Ve skutečnosti se dá říci, že v určitém „cyklu“ média opravdu fungují – jsou v neustálém procesu. Tento proces se týká především získávání a vybírání informací, které budou dále publikovatelné příjemcům. (McQuail, 1999) Jde o tzv. nastolování agendy nebo také „rámčování“, zjednodušeně vybírání témat, které popíše v následující podkapitole.

2.4 Nastolování témat v mediální agendě

V předchozí podkapitole jsem se mírně dotkla, v rámci popisu procesu mediální komunikace, i procesu vybírání a zpracování témat, která mají být příjemcům dále publikována. Pro tento proces existuje hned několik označení, která ve své podstatě nehrají takovou roli, spíše je důležitá a významná jejich funkce v médiích. Toto tzv. nastolování témat nebo také gatekeeping označuje proces, v němž se redaktor určitého média rozhoduje, zda daná zpráva bude dále předána příjemci či nikoliv. Toto rozhodování je samozřejmě ovlivněno tím, zda zpráva něčím dokáže na první pohled zaujmout a zda je její téma vůbec zřetelné. (Tomandl, 2011, 193-194)

„Nastolování témat se může uskutečňovat v rámci několika dalších agend [...]: veřejná agenda (témata a jejich vnímání v rámci veřejnosti – výzkumy veřejného

mínění), mediální agenda (témata a jejich intenzita v mediálních obsazích), politická agenda (sledovanost politických akcí).“ (Ovesná, 2017, s. 45)

V návaznosti na moji absolventskou práci mě však bude zajímat pouze agenda mediální, jejímž úkolem je zkoumání důležitosti témat a jejich výskyt v mediálních obsazích. V podstatě jde o zjišťování toho, jaká témata jsou podle médií pro veřejnost ta důležitá. Tato důležitost a výskyt se dále zkoumá prostřednictvím metody kvantitativní obsahové analýzy, která měří množství příspěvků daných témat. (Trampota, 2008, s. 40-41) A právě tuto metodu použiji i já ve svém výzkumu, kde budu zkoumat množství určitých prvků k určenému tématu.

V rámci nastolování témat mediální agendou (mediálními organizacemi) je rovněž důležité brát na zřetel skutečnost, že zde hraje velmi opodstatněnou roli veřejné mínění, pomocí kterého jsou také vybírána daná témata. Tento „hlas veřejnosti“ by se měl odrážet i v médiích, která by měla disponovat schopnostmi komunikovat témata, jež jsou pro společnost důležitá. To souvisí s mediálním obrazem, který si utváří každý jedinec či společnost sama, a to právě prostřednictvím médií, jejichž úkolem a snad i povinností by mělo být správné uchopení tématu a tím zajistit jeho dobré publikování. Zároveň je však potřeba dodat, že jsou to i příjemci, kteří si daná sdělení interpretují svým způsobem, tudíž nelze říct, že je vždy chyba nedorozumění na straně média, které by však tomuto mělo předcházet. (Ovesná, 2017, s. 46)

Proces nastolování témat, jenž je zároveň i teorií, podle které jsou vybírána daná témata k jejich publikování, se tedy zabývá otázkami důležitosti a významnosti určitých témat. V rámci tohoto nastolování, jak jsem již zmínila výše, by se mělo rovněž přihlížet k tématům, jejichž důležitost jim připisuje i veřejnost a nejen média. (Tabery, 2009, s. 1)

3 Mediální obraz

Pro označení pojmu **mediální obraz** existuje mnoho definic, z nichž každá vystihuje různá pojetí, ale ve výsledku jde o stále stejný či podobný význam tohoto označení. Z laického pohledu jde o způsob mediálního vykreslování či „nálepkování“ jednotlivce nebo organizace, jež se postupem času stala předmětem mediální agendy. V rámci procesu utváření mediálního obrazu hrají důležitou roli mnohé aspekty, jež tento obraz pomáhají vytvářet a ucelit. Těmito aspekty jsou především lidé, jakožto laici a odborníci představující **veřejnost** a pochopitelně i daný **objekt** či **organizace**, na níž je mediální obraz vytvářen. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že se na samotném mediálním obraze podílí z největší části právě organizace (její vystupování) ve spolupráci s veřejností. (Bednář, 2012, 54-55)

Mediální obraz slouží rovněž jako reprezentace daného objektu (ať už v kontextu jednotlivce či organizace), kde prezentování v tomto slova smyslu je považováno pouze za konstruování reality, a to v rámci určitého mediálního sdělení, jež je ovlivněno kulturou, v níž se děje toto prezentování. Zároveň však pojem reprezentace, jakožto tedy mediální obraz, může označovat zastupující roli – tak, jak je vnímána i dnes běžným člověkem. V tomto pojetí představuje tedy zástupnou prezentaci jevu či osoby. (Sedláková, 2008, s. 148, 150) Mediální obraz je také vnímán jako určitá transformace skutečné události, k níž dojde na základě mediálního konstruování. V tomto případě se na formování obrazu podílí proces institucionalizace a narativizace, čímž mu tak vtiskává podobu příběhu a usnadňuje tak jeho přijetí při prezentování. (Numerato, 2000, s. 56)

K výše již vysvětlenému pojmu mediálního obrazu zde ještě uvádím definici, jakožto doplnění Taševské (2017, s. 60), podle níž: „*Cílem mediálního obrazu je prodat či spíše vnutit veřejnosti umělý obraz čehokoliv, přivést konzumenty jakéhokoliv zboží do stavu intenzivní pozornosti [...]. Toho lze nejefektivněji dosáhnout tím, že je komunikovaný objekt jako mediální obraz zbaven vazby na svůj reálný referent, respektive své historické, sociální a kulturní zakotvenosti.*“

Dále dodává, že pomocí zkoumání mediálního obrazu prostřednictvím analýzy, tedy analýzy mediální agendy, lze odhalit ovlivňující faktory mediálního obrazu určitého objektu. Na základě toho by pak bylo možné, z hlediska delšího časového

horizontu, vyzorovat postoje jednotlivých médií k danému subjektu či tématu, což by mohlo také vést k jejich případné změně ve vystupování k veřejnosti.

3.1 Přístup k médiím a jejich prezentace

Médiím jako takovým, především tedy v podobě zpravodajství coby účastníka tvorby mediálního obrazu, je přikládán obrovský význam, a to díky jejich vlivu na příjemce. Představují vlivný zdroj, podle něhož člověk snadno přijímá sdělované události jako reálné (aniž by si mnohdy tuto reálnost ověřil). Přitom zpravodajství, jak uvádí i Šveřepa (2005, s. 113), „*je především mediální produkt (tedy zboží), jehož hlavním účelem je, aby si jej koupilo co nejvíce lidí a vlastník média měl zajištěný zisk ze své činnosti.*“ Zpravodajství tak, bohužel, tvoří většinou náš jediný zdroj veškerých informací, proto mu tolik věříme a považujeme jej za důvěryhodné. Zde tedy vnímám o to větší potřebu „dobré reklamy“ každého objektu, o němž se publikuje v médiích, protože v dnešní době lidé pomalu více věří médiím než realitě a veřejnosti samotné. Tedy všechno to, co a jakým způsobem je prostřednictvím médiím sdíleno, bývá samozřejmě ovlivněno i samotnými příjemci těchto zpráv. V tomto případě hrají podstatnou roli jak média, tak postoj subjektů, o nichž se média nějak zmiňují.

V rámci mediálního obrazu a jeho dobré výstavby je nezbytné mít na paměti i další aspekty, které mají vliv na jeho utváření. Tím prvním je jistě reklama v podobě billboardů, reklamních vstupů či obchodních katalogů, která nás ovšem v rámci tohoto výzkumu ani tolik nebude zajímat. Tím druhým je public relation (dále jen „PR“), která na rozdíl od reklamy představuje neplacenou zprávu či referenci daného objektu. Tyto zmíněné aspekty lze zasadit do jednotícího celku zvaného marketingová komunikace, což je specifická mediální komunikace mezi objektem, veřejností a médii. „*Její specifická je dána tím, že prostupuje všechny ostatní mediální prostředky, může je využívat, ale na druhé straně má ještě jiné možnosti.*“ (Mikuláščík, 2010, s. 267-268)

Každý objekt, ať už jím je firma nebo organizace, by měl disponovat schopností „dobré komunikace“ s veřejností, kde se právě řadí oblast marketingu (marketingová komunikace) a s ním zmíněného PR představujícího techniky a nástroje, díky nimž může organizace budovat a udržovat (dobré) vztahy s veřejností. Pracovníci či aktéři v oblasti PR, jež by mělo být součástí těchto organizací, by měli mít dostatek znalostí o možných přístupech k médiím. (Tomandl, 2011, s. 44) Co se týče těchto přístupů, lze vyjmenovat dvojí formu spolupráce s médii, a to: **pasivní** (nesleduje žádný hlubší smysl a zájmy organizace), **aktivní** (udržování a posilování dobrých vztahů s organizací).

V případě aktivního přístupu pak komunikace probíhá několika způsoby, kdy jedním z nich je zpravidla rozhovor se zástupcem organizace a média, neboť tyto dva subjekty nemohou spolu komunikovat na úrovni jejich celků, nýbrž s jejich zvolenými zástupci. (Mikuláščík, 2010, s. 271)

Z hlediska charakteru této kapitoly však vnímám jako důležité brát v úvahu především organizaci, jakožto objekt, na němž je utvářen mediální obraz. Na základě tedy výše zmíněného by měla organizace disponovat svým **zástupcem**, jenž ji bude před médii zastupovat. Toto zastoupení se uskutečňuje skrze pověřenou osobou hovořící za celou organizaci (reprezentuje ji), která je touto organizací nominována z řad odborných či výkonných pracovníků jako **mluvčí** a médii tak bude brána jako komunikační bod. V nejlepším případě, pokud si to organizace může dovolit, je přímo mít k dispozici **tiskového mluvčí** jakožto osobu, která je pověřena mluvit jménem organizace a tím zabezpečit její kontakt s médii. Tiskový mluvčí, coby profesionál, má však nad sebou určitou autoritu, která jej kontroluje a řídí – této autoritě se říká management, jehož úkolem je řídit a vést komunikaci především krizovou, která však zde není už tolik podstatná. (Bednář, 2012, s. 61-62)

Zárukou kvalitní a aktivní komunikace organizace s médii je její dobře nastavená marketingová komunikace, především oblast PR. Pokud tyto dva objekty mají k sobě kladný vztah, pak se dají rovněž předpokládat i nižší náklady na propagaci organizace, která tak nemusí platit reklamu za svoji publicitu. (Tomandl, 2011, s. 33-35) V tomto případě jsou jednou z privilegované oblasti společnosti oblast neziskového sektoru představující nevládní neziskové organizace (dále jen „NNO“), jenž vykonávají svoje aktivity a činnosti na základě dobrovolnosti, a tedy neziskovosti. Zde je médiím propůjčen větší mediální prostor, než úředníkům nebo politikům, neboť je využíván jednak k veřejné diskuzi a ovlivnění veřejného mínění, jednak pro podporu záměrů činností organizace (finanční i morální). Prostřednictvím tohoto kontaktu s médii si pak mohou organizace budovat svůj mediální obraz, který bude zvyšovat jejich publicitu a zároveň si tak budou utvářet i své dobré jméno. (Tomandl, 2011, s. 271)

Pro budování toho dobrého mediálního obrazu je třeba umět s médii (jejich zástupci) jednat podle určitých pravidel. Postupně shrnuji několik z nich (srov. Mikuláščík, 2010, s. 271-272):

- „ověřujeme si, kdo klade otázky a za jakým účelem;

- *jsme loajální vůči své firmě, nepouštíme do éteru informace, které vedení firmy nechce zveřejnit;*
- *znát velmi dobře organizaci, kterou zastupujeme;*
- *než něco řekneme, budme na to připraveni, mějme prověřeny všechny informace;*
- *udržujeme pozitivní vztahy s redaktory a obecně s médii, nedáváme najevo negativní postoje k médiím;*
- *vše, co budeme sdělovat, si promysleme i s ohledem na to, jakému cílovému auditoriu je to určeno, mějme na mysli, abychom udrželi zájem posluchačů nebo diváků;*
- *na všechny otázky odpovídáme, nevyhýbáme se jim;*
- *chováme se přirozeně, vstřícně a příjemně, dodržujeme společenský takt, jsme trpěliví;*
- *nemluvíme příliš mnoho, nepředvádíme se a dáваме si pozor, abychom se neopakovali, nepouštíme se do slovních soubojů;*
- *nepoužíváme žargon, ani odbornou terminologii;*
- *tazateli se díváme do očí, když nám klade otázku;*
- *hlavu a tělo držíme ve stabilní poloze.“*

4 Výzkumná část

Ve výzkumné části se zaměřím na formulaci výzkumného problému, cíle a výzkumné otázky, dále popíši výzkumný soubor a výběr vzorku, následně uvedu volbu výzkumného přístupu a s ním zvolenou metodu sběru dat, ke konci taktéž způsob zpracování těchto dat.

4.1 Formulace výzkumného problému

Téma pěstounské péče se do mého povědomí začalo dostávat již od útlého dětství, neboť jsem vyrůstala v prostředí, kde NRP byla v podstatě vždy aktuální – s pěstounskými dětmi jsem tak často přicházela do kontaktu. S postupem času ve mně narůstal zájem o tuto problematiku, a to především z mediálního hlediska. Se vstupem na vysokou školu můj zájem vzrostl ještě více, a to v souvislosti s předměty zaměřenými na média, ale rovněž odbornými praxemi, jež jsem absolvovala v organizacích zabývajících se pěstounskou péčí.

Domnívám se, že pěstounská péče je důležitou součástí sociální práce, i přestože se jí nezabývá každá organizace, ale především státní správa. Avšak z hlediska značné změny legislativy celého systému náhradní péče se tak i pěstounská péče dostává do okruhu diskutovaných témat. Radikální změnu v přístupu NRP lze vystopovat v novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí (Zákon č. 401/2012 Sb.), díky níž se vytvořil hlavní cíl v zajištění rodinného prostředí pro dítě. (Vyskočil, 2014, s. 2-8) Na základě těchto změn tedy vnímám, že je nutné informovat především veřejnost o výhodách i možnostech tohoto institutu, neboť je v posledních letech jeho význam značně pokroucen. S tím souvisí i role médií, jež disponují obrovskou mocí a ovlivňují veřejné mínění, a tuto problematiku rovněž různě komunikují. Tato komunikace je však v mnohém jinak prezentována, čímž může způsobit jistou dezorientaci či složitost a celkově tak přispěje ke špatnému vnímání institutu pěstounské péče. Jako hlavní problém pak spatřuji nevědomost nebo neúplnou a špatnou informovanost ze strany veřejnosti.

Na základě hlavního problému dále vnímám jako riziko absenci komunikačních dovedností a též i aplikaci „dobré praxe“ v souvislosti se sociální prací v rámci NNO, jež se v současnosti jejich pozornost zaměřuje i na pěstounskou péči (v rámci podpory pěstouna). Toto riziko uvádím z důvodu důležitosti komunikace mezi organizací

a veřejností, kdy cílem je propagovat a především nabízet (případně rozšiřovat) služby. S tím taktéž souvisí určitá publicita samotné organizace, kterou si vytváří právě na základě způsobu komunikace.

Podle Klimeše (2008, s. 42) tento institut není z hlediska médií pojímán příliš dobře, ba naopak, neboť tato problematika je poměrně složitá. Na základě toho je tedy obtížné si vytvořit vlastní názor a k tomu nepřispívá ani politická neangažovanost. Největší důvod špatného mediálního obrazu je však v celkovém nezájmu a naivity problematiky.

Dále Klimeš (2008, s. 45) tvrdí, že *„Obraz náhradní péče v médiích je do značené míry obrázkem naší rozháranosti v náhradní péči obecně. Stává se tedy výzvou, abychom se drželi řemesla a nějak jednotili standardy náhradní rodinné péče mezi sebou. [...] Když bude naše řemeslo vyzrálější, bude i jasnější mediální obraz, a tudíž bude i systematictější tlak na politiky, které samozřejmě dnes víc zajímá všechno možné než osudy dětí.“*

4.2 Cíl výzkumu, výzkumná otázka

Cílem mého výzkumu je zjistit prostřednictvím kvantitativní obsahové analýzy, jaký je mediální obraz pěstounské péče v audiovizuálních médiích. Vzhledem k tomu, že je toto téma v posledních letech velice aktuální, a to zejména v souvislosti se změnou legislativy a celého systému péče o ohrožené děti, zajímá mě, jak média tuto problematiku komunikují a co je obsahem této komunikace. Na základě zjištěných dat se posléze pokusím navrhnout taková řešení komunikace, která by zvýšila efektivnost pěstounské péče.

V rámci změněné legislativy systému náhradní péče (a tedy i pěstounské péče) dochází k určité transformaci tohoto systému, v níž je snahou státu dostatečně zabezpečit institut pěstounské péče prostřednictvím získání většího množství pěstounů – ať už na dobu přechodnou či dlouhodobou. Cílem je tedy dosáhnout jediného stavu – aby bylo co nejméně dětí v ústavní výchově. A právě na to jsem se ve svém výzkumu zaměřila – zjistit, jak se komunikuje pěstounská péče, ale také zda je tato komunikace natolik efektivní a účinná, aby se dosahovalo ono cílového stavu.

Hlavní výzkumnou otázkou, kterou jsem si na základě vytyčeného cíle zformulovala, je: *„Jak je komunikována pěstounská péče v audiovizuálních médiích?“*

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jaké množství zpravodajských příspěvků o pěstounské péči bylo vybranými programy v průběhu zkoumaného období prezentováno?
2. Na jakých stanicích (TV programech) byla pěstounská péče komunikována?
3. Ve kterých relacích se komunikovalo o pěstounské péči?
4. Jaké typy TV zpráv představovaly v uvedených programech příspěvky o pěstounské péči?
5. Byla využívána infografika v souvislosti s tématem pěstounské péče?
6. Jaký typ organizace byl spojován s tematikou pěstounské péče?
7. Kým byla pěstounská péče v rámci organizace prezentována?
8. Jaký typ pěstounské péče se ve zpravodajských příspěvcích objevoval, komunikoval?
9. Na pozadí kterých analyzovaných obsahových oblastí byla prezentována pěstounská péče?
10. Jaké bylo vyznění příspěvků o pěstounské péči?

4.3 Popis výzkumného souboru, výběr vzorku

S ohledem na cíl práce budu provádět výzkum na zpravodajských pořadech České televize (ČT1, ČT2, ČT24), kde tyto konkrétní televizní programy byly vybrány na základě určité serióznosti daného média. Výběr zkoumaného období jsem stanovila od 1. ledna 2014 do 31. prosince 2017, kdy počáteční rok 2014 byl zvolen z důvodu vstupu platnosti nového občanského zákoníku a koncový rok 2017 z důvodu pokrytí celých ročníků (poslední uzavřený ročník v době zahájení výzkumu). Zpravodajské pořady pak budou vyhledávány podle slovního spojení „pěstounská péče“ přesně v uvedeném znění. K vyhledávání těchto pořadů použiji databázi Anopress, díky které najdu přehledně všechna potřebná vydání – tedy zpravodajské příspěvky vysílané ve zvolených relacích ve stanoveném časovém rozsahu. Výběr výzkumného účelového vzorku pak budu volit pomocí metody konstruovaného týdne, a to v případě, že mi televizní programy poskytnou větší množství příspěvků, než by se dalo za běžných okolností zpracovat.

4.4 Metodologie – kvantitativní výzkum

Kvantitativní přístup byl zvolen s ohledem na cíl výzkumu, neboť je zcela objektivní, nestranný a nezaujatý z pozice badatele. Vyznačuje se dále svým hypoteticko-deduktivním modelem, v němž fakta vycházejí na základě předem stanovené obecné teorie. (Baum, Gojová, 2014, s. 22)

„V kvantitativním přístupu je využito náhodných výběrů, experimentů, silně strukturovaného sběru dat za pomoci dotazníků, pozorování a testů. Prostřednictvím měření se pak analyzují získávaná data, která mají explorovat, popisovat či ověřovat pravdivost vytvořených hypotéz. Je zapotřebí, aby již měření bylo validní a měřila se tak opravdu daná skutečnost.“ (Ovesná, 2017, s. 49)

V praxi lze rozlišit 2 podoby kvantitativního výzkumu (Hendl, 2016, 43): experimentální – aktivní a úmyslná změna podmínek ze strany výzkumníka, v níž je vybraný vzorek ze známé populace přiřazen do skupin; neexperimentální – neměnnost podmínek, kdy vzorek je vybrán z několika známých populací, a tak se zvyšuje i množství proměnných, u nichž se popisuje jejich chování.

Výhody kvantitativního výzkumu lze spatřovat v testování a validování hypotéz, v zobecňování výběru vzorku, eliminování rušivých proměnných, rychlém sběru dat a jejich přesnosti, rychlosti analýzy a nezávislosti výsledků. Nevýhodami jsou pak nespojitost či neshoda výzkumníkem použitých teorií a kategorií. (Hendl, 2016, s. 45)

Volba kvantitativního přístupu se mi jevila jako adekvátní vzhledem k cíli práce, jež vyžaduje studium velkého množství dokumentů. Považuji rovněž za nutné získat informace o frekvenci výskytu tématu pěstounské péče, které budu moci zpracovat pomocí analýzy – získám tedy standardizovaná data.

4.5 Metoda sběru dat

Metodou, kterou použiji ke sběru dat, je zde kvantitativní obsahová analýza charakteristická pro svou systematickosti a intersubjektivitu ověření, což znamená stejný způsob zpracování mediálních obsahů a schopnost ostatních výzkumníků reprodukovat dané výsledky za použití stejné metody. (Scherer, 2011, s. 34)

Podle Sedlákové (2014, s. 291) *„OA byla navržena jako postup vnášející řád přírodních věd do studia sociálních fenoménů. Jejím cílem je snaha vypovídat o velkých souborech dat, což je nezbytné, pokud chceme získat širší přehled o pokrytí daného tématu v mediální krajině, zjišťovat dlouhodobé trendy v mediálním zobrazování*

určitých jevů či skupin nebo komparovat jejich reprezentace v různých typech médií.“ Sedláková (2014, s. 296) dále uvádí výhodu této výzkumné metody, která spočívá v dostupnosti *„zkoumaných materiálů a jejich neinterakce s výzkumníkem, včetně možnosti se k nim opakovaně vracet.*“ Obsahová analýza tak umožňuje libovolnou dobu studia materiálů, neboť nepodléhá času.

Při provádění kvantitativní obsahové analýzy je možné postupovat podle kroků jmenovaných Trampotou a Vojtěchovskou (srov. 2010, s. 103-110): *„formulace výzkumné otázky, definice výběrového souboru, výběr vzorku, výběr a definice jednotky měření, konstrukce kategorií obsahu, vystavení systému kvantifikace, trénink kódovačů a provedení pilotního výzkumu, kódování obsahů, analýza dat, definice závěrů.*“

4.6 Způsob zpracování dat

Na základě teoretických východisek, představených v předchozích částech práce, bylo stanoveno 10 proměnných: **datum odvysílání, stanice – TV program, relace – formát, typ TV zprávy, infografika, organizace spojována s pěstounskou péčí (dále jen „PP“), zástupce organizace, pěstounská péče – typ, obsahová oblast, vyznění (konotace).** Tyto proměnné byly konstruovány v rámci teoretického ukotvení ještě před samotným sběrem dat, avšak během pilotního výzkumu byly mírně poupravovány, aby lépe odpovídaly na stanovené výzkumné otázky.

4.6.1 Tvorba a operacionalizace proměnných, kódování

Následně jsem výše uvedené proměnné operacionalizovala – u nich byly kódovány obsahy zaznamenané podle kódovacího manuálu, jenž je také součástí příloh této práce. K jednotlivým proměnným jsem tedy do záznamového archu (Příloha č. 3) přiřazovala hodnoty podle kódovacího manuálu (Příloha č. 1).

4.6.1.1 Datum odvysílání

V rámci této proměnné bylo sledováno období 1. leden 2014 – 31. prosinec 2017, přičemž nebyla použita žádná metoda konkrétního výběru výzkumného vzorku, neboť za toto období se příliš mnoho zpravodajských příspěvků k danému tématu neobjevilo. Na základě tohoto faktu, zjištěném v pilotáži, jsem následně jednotlivá kritéria konkrétních dnů přiřadila k číslům vycházející z proměnné **datum odvysílání** (uvedené v kódovacím manuálu), kde tato čísla zároveň odkazují na počet celkových příspěvků vyhledaných za pomoci databáze Anopress (Příloha č. 2). Znamená to tedy, že celkový počet (i pořadí) příspěvků odpovídal konkrétnímu dni, jež mi Anopress vyhledal. Zde je

nutno říci, že se příspěvky nevyskytovaly každý den – mnohdy se však vyskytlo větší množství příspěvků v rámci 1 dne. Číselnými kódy, představující zároveň i pořadí, jsem tak označila jednotlivé zpravodajské příspěvky vyskytující se i ve větším množství stejného dne. Následnými zjištěnými četnostmi u jednotlivých dat odvyšlání tak byla zjišťována odpověď na dílčí otázku „*Jaké množství zpravodajských příspěvků o pěstounské péči bylo vybranými programy v průběhu zkoumaného období prezentováno?*“.

4.6.1.2 Stanice – TV program

Tato proměnná mi umožnila identifikovat, jaké množství příspěvků dle jednotlivých TV programů se objevovalo v souvislosti s pěstounskou péčí (v rámci zkoumaného kontextu vycházejícího z teoretického ukotvení této práce, nikoliv jen pouhého slovního spojení). Jednotlivé TV programy pak vycházely z přiřazených kódů (1-3), jež vyplynuly z proměnné **stanice – TV program**. Poté jsem těmito kódy označovala jednotlivé příspěvky a pomocí dat v záznamovém archu jsem tak získávala odpověď na dílčí otázku „*Na jakých stanicích (TV programech) byla pěstounská péče komunikována?*“.

4.6.1.3 Relace – formát

U proměnné **relace – formát** bylo sledováno, ve kterých konkrétních relacích se téma pěstounské péče vyskytovalo a komunikovalo, přičemž každá relace měla mírně odlišný charakter a tím se také odvíjel i charakter komunikovaného tématu. Znamená to tedy i z hlediska časového intervalu určitých příspěvků, že v každé relaci se z obecného hlediska komunikovala různá témata – některá relace se soustřeďovala na více témat, jiná se od začátku věnovala problematice stejné. Na základě tohoto faktu byla rovněž sledována důležitost tématu pěstounské péče – jakou důležitost přiřadí tématu určitá relace a zároveň, jaké druhy relací vůbec téma pěstounské péče komunikují. Dle kódovacího manuálu byly u proměnné **relace – formát** přiřazeny číselné kódy k různým druhům relacím (1-36), a to podle pořadí a také celkového počtu všech relací, které mi vyhledala databáze Anopress. Výstupem analýzy této proměnné tak bylo zjistit odpověď na dílčí otázku „*Ve kterých relacích se komunikovalo o pěstounské péči?*“.

4.6.1.4 Typ TV zprávy

V rámci této proměnné bylo zkoumáno, v jakých typech TV zpráv se téma pěstounské péče komunikovalo, medializovalo. Roztříděním a následnou analýzou jsem

se snažila vytvořit přehled o tom, do jakých typů TV zpráv byly zařazovány příspěvky vybraných TV programů týkající se pěstounské péče. Je však nutno dodat, že jsem příspěvky o pěstounské péči řadila i do více kategorií u této proměnné, pokud se skutečně v rámci jednoho příspěvku objevilo více typů těchto zpráv. Tato kombinace se totiž objevovala v mnoha případech, tudíž se mi jevilo jako vhodné (až nutné) řadit v rámci příspěvku více kategorií. Přiřazením kódů (C, O, K, R, T) pro tyto jednotlivé typy TV zpráv, vycházející z kódovacího manuálu u proměnné **typ TV zprávy**, a jejich následnou analýzou jsem tak zjišťovala odpověď na dílčí otázku „*Jaké typy TV zpráv představovaly v uvedených programech příspěvky o pěstounské péči?*“.

4.6.1.5 Infografika

Proměnnou **infografika** bylo sledováno využití (v kontextu daného tématu) informačních lišt zobrazujících se přímo na obrazovce, tedy její důležitost – u kterých příspěvků a typů TV zpráv se objevovala. Ačkoliv je infografika, na základě shrnuté teorie, brána spíše ve smyslu pravidelného doplňování a aktualizování informací, jež bývá zpravidla umístěna ve spodní části obrazovky (aby tak splňovala daný účel), v tomto výzkumu jsem zaměřila pozornost na všechny informační lišty, které jakýmkoli způsobem podávaly faktické informace o pěstounské péči, bez ohledu na jejich umístění na obrazovce. Zde jsem tedy nezařazovala informační lišty, které se objevovaly (byť k tématu) jako určité nadpisy v podobě „Téma dne“. Přiřazením kódů (A, N) k proměnné **infografika** vycházející z kódovacího manuálu, jež jsem dále zaznamenávala do záznamového archu, a jejich následné analýze jsem tak mohla získat odpověď na otázku „*Byla využívána infografika v souvislosti s tématem pěstounské péče?*“.

4.6.1.6 Organizace spojována s PP

V souvislosti s touto proměnnou bylo sledováno, s jakým typem organizace byla v daných příspěvcích spojována pěstounská péče. Organizací zde byla chápána instituce produkující mediální obsah, a to ze 2 hlavních hledisek, jež zároveň tvořily kategorie proměnné **organizace spojována s PP** – *nezisková organizace, státní správa a samospráva* či *jiná*. Do těchto kategorií jsem pak řadila organizace především podle jejich pohledu či spolupráce s médii (na základě vydefinování v teoretické části práce) a hlavně činnosti v rámci pěstounské péče. Tedy, zda je jejich předním zájmem či úkolem problematiku řídit z vyšší instance, a to nezávisle prostřednictvím zákonů

a různých nařízeních, a tak ovlivňovat podstatu tématu nestranně bez jakékoliv další angažovanosti (*státní správa a samospráva*) – důležité je však zmínit, že zde byly zařazovány především ty organizace, jež svojí činností nepřímo přispívají k pěstounské péči (sociální práci celkově); nebo je jejich pozornost směřována k přímé sociální práci věnující se pěstounské péči v podobě přímé komunikace, práce a intervence v daných institucích (*nezisková organizace*). Do kategorie *jiná* pak byly přiřazovány příspěvky, v nichž vystupovali nezávislí jednotlivci (i více osob), kteří svojí činností nepřispívají k pěstounské péči nebo se touto oblastí příliš nezabývají nebo zabývají příliš málo (např. jednorázové aktivity). Také zde byly zařazeny nezávislé osoby, které se ovšem k tématu vyjadřovaly (v rámci zkoumané oblasti).

Přiřazením číselných kódů (1-3) vycházející z proměnné **organizace spojována s PP**, kdy jsem do analýzy zahrnovala nejen samotné organizace, jejichž zástupci byli fyzicky přítomni, ale rovněž i jakékoliv zmínky o nich či jejich odkazy (reference) na ně, pokud byly obsahově dostatečně relevantní a bylo je možné zařadit do výzkumu. Následně jsem pak, na základě dat v záznamovém archu, mohla získat odpověď na dílčí otázku „*Jaký typ organizace byl spojován s tematikou pěstounské péče?*“.

4.6.1.7 Zástupce organizace

Při stanovení proměnné **zástupce organizace** jsem vycházela především z povahy předchozí proměnné (organizace spojována s PP), u níž jsem charakterizovala hlavní kritéria pro výběr daných kategorií. Pro proměnnou **zástupce organizace** jsem stanovila 3 kategorie, kterými byly:

- *mluvčí – odborný či výkonný pracovník* – v rámci kategorie byly zaznamenáni všichni zástupci institucí, kteří vykonávají pěstounskou péči přímým způsobem (aktivní činnost v organizaci) nebo se zabývají aktivně tímto institutem ve smyslu angažovanosti a přímého zaměření či vzhledu do problematiky; nutno říci, že zde byly zařazováni i ti, kteří podle předchozí proměnné představovali „vyšší instanci“ či jejich činnost byla řízena prostřednictvím zákonů a různých nařízeních, ale problematiku pěstounské péče rovněž spravují a mohou tedy do ní vstupovat a měnit ji;
- *tiskový mluvčí* – do této kategorie byly zaznamenáni ti zástupci, kteří již v samotných příspěvcích byli označeni či nazváni podle této kategorie;

- *nezávislý, neurčitý* – touto kategorií byli označeni všichni ostatní, u nichž nebylo patrné či možné je zařadit do 2 již určených kategorií anebo nesplňovali kritéria pro zařazení do ostatních kategorií proměnné **zástupce organizace**.

Každý příspěvek v záznamovém archu jsem tedy přiřadila do kategorií vycházející z proměnné **zástupce organizace**, kterou jsem zaznamenávala pouze tehdy, když jsem zaznamenala i kategorie u proměnné **organizace spojována s PP**. Následnou analýzou dat ze záznamového archu byla tak získána odpověď na dílčí otázku „*Kým byla pěstounská péče v rámci organizace prezentována?*“.

4.6.1.8 Pěstounská péče – typ

U proměnné **pěstounská péče – typ** bylo sledováno, jaký konkrétní typ pěstounské péče se v příspěvcích objevoval a komunikoval. Kategorie této proměnné vycházely z teoretického ukotvení práce: *dlouhodobá, krátkodobá, nekonkretizována* (do této kategorie jsem zařazovala příspěvky, u nichž se pěstounská péče medializovala na obecné úrovni). Ke všem příspěvkům jsem přiřazovala jednotlivé kódy (D, K, N) vycházející z proměnné **pěstounská péče – typ** uvedenou v kódovacím manuálu, a následnou analýzou dat v záznamovém archu jsem získala odpověď na dílčí otázku „*Jaký typ pěstounské péče se ve zpravodajských příspěvcích objevoval, komunikoval?*“.

4.6.1.9 Obsahová oblast

Obsahová oblast jakožto zásadní proměnná, u níž byl záměr její sledovanosti ve zpravodajských příspěvcích, byla zvolena na základě teoretického ukotvení této práce. Analýzu této proměnné jsem zaměřila na 6 kategorií, jímž jsem přiřazovala číselné kódy (1-6) vycházející z kódovacího manuálu: *proces a fáze zprostředkování, poradní sbor, odborná pomoc, vzdělávání, poradenství, jiná*. Těmito kódy jsem pak označovala ty příspěvky, které svým obsahem poukazovaly na jednu či více kategorií proměnné **obsahová oblast**. U těchto příspěvků muselo být ovšem zřetelné a jasné, o kterou komunikovanou kategorii se jedná – taktéž jsem zde řadila příspěvky, ve kterých se jakkoliv komunikovalo či jenom zmiňovalo o dané kategorii, avšak i zmiňovaná kategorie musela být relevantní, aby byla zkoumána. Do kategorie *jiná* byly pak přiřazovány ty příspěvky, jejichž obsah byl sice relevantní, ale podával informace, které svým obsahem komunikovaly ještě jiné oblasti pěstounské péče, než na které jsem se zaměřila v teoretické části práce.

Do záznamového archu byla pak ke každému příspěvku přiřazena 1 či více kategorií proměnné **obsahová oblast** uvedené v kódovacím manuálu. Následnou analýzou dat pak byla zjišťována odpověď na dílčí otázku „*Na pozadí kterých analyzovaných obsahových oblastí byla prezentována pěstounská péče?*“.

4.6.1.10 Vyznění (konotace)

Proměnnou **vyznění (konotace)** bylo zaznamenáváno, zda byly příspěvky ve vztahu k pěstounské péči v *pozitivní, negativní* či *neutrální* konotaci, přičemž hodnocení této proměnné bylo založeno na subjektivním vnímání, kdy se posuzovala konotace z kontextu příspěvku. *Pozitivní* konotací byly označeny takové příspěvky, v jejichž obsahu byla zachycena činnost či aktivity spojené s pěstounskou péčí, ve kterých nebyl zároveň žádný náznak kritiky ze strany společnosti, jednotlivce či samotného média. Taktéž zde byly zahrnuty příspěvky, které svým obsahem prezentovaly nějakou inovaci či modifikaci související s pěstounskou péčí. *Negativní* konotací byly charakterizovány příspěvky, v nichž se objevovala zjevná kritika a negativní postoje k pěstounské péči, a to buď na pochybení jednotlivců nebo kritiky legislativy v kontextu pěstounské péče. *Neutrální* konotací byly pak označovány příspěvky, svou podstatou prezentující neutrální postoje jednotlivců či společnosti v kontextu pěstounské péče, kdy byl obsah těchto příspěvků vnímám spíše jako oznamující zpráva – příspěvky byly přiřazovány do této kategorie i v případě výčtu faktických informací o pěstounské péči.

Všechny analyzované příspěvky byly přiřazeny do jedné z kategorií proměnné **vyznění (konotace)** dle kódovacího manuálu. Následnou analýzou dat jednotlivých kategorií byla tak zjišťována odpověď na dílčí otázku „*Jaké bylo vyznění příspěvků o pěstounské péči?*“.

4.6.2 Způsob analýzy dat

Co se týče samotné analýzy, vnímám jako potřebné připomenout, že jí byly podrobeny všechny zpravodajské příspěvky, které svým obsahem komunikovaly a medializovaly téma pěstounské péče. Tyto příspěvky byly vyhledávány za pomoci klíčového slovního spojení „pěstounská péče“, kterou jsem v tomto znění zadávala přímo do formuláře databáze Anopress. Během pilotního výzkumu, kdy jsem ověřovala, zda jsou všechny proměnné dobře a kvalitně nastaveny (zkoumala jsem vhodnost pozorovacích kategorií tak, aby analýza podala co nejlepší výsledky), jsem však při

vyhledávání konkrétních příspěvků zjistila, že ne všechny jsou zcela relevantní. Z celkového počtu 134 příspěvků, které jsem prostřednictvím databáze Anopress našla, mělo však souvislost s pěstounskou péčí pouze 47 z nich. Důraz jsem přitom kladla jednak na slovní spojení v přesném znění, jednak v jakékoliv gramatické formě, neboť cílem výzkumu nebylo zjistit pouze četnost jako takovou, ale především výskyt v kontextu s předloženou teorií, tedy v kontextu obsahovém.

Předvýzkum mi rovněž usnadnil práci při výběru výzkumného účelového vzorku, kdy jsem po zjištění množství relevantních příspěvků (47) došla k názoru, že je zde jakákoliv metoda výběru naprosto zbytečná, pakliže jsem hledala pouze ty příspěvky, jež byly v kontextu s teoretickou částí práce. Nebylo tedy třeba použít metodu výběru z důvodu menšího množství vyhledaných příspěvků. V rámci pilotního výzkumu jsem si dále pro ověření nastavení proměnných zvolila zpravodajské příspěvky různých relací namísto konkrétních, tudíž jsem si zvolila postup předvýzkumu v podobě testování „po sobě jdoucích dnů“. To znamená, že jsem pilotní analýze podrobila počáteční dny, jimiž začalo mnou vybrané zkoumané období – 1. leden 2014. V tento den však podle databáze Anopress Česká televize nevysílala žádný pořad, v němž by se objevilo téma pěstounské péče – byl jí až datum 5. leden 2014, od kterého jsem v pilotáži pokračovala dále. Důvodem mé volby byly především samotné relace České televize, z nichž se každá vyznačovala určitým specifickým (především v typu TV zprávy). Rozhodla jsem se tedy podrobit pilotní analýze různé relace (každá relace se svým způsobem trochu liší), nikoliv 1 určitou. A toto mé rozhodnutí také korespondovalo s prvními počátečními dny, tudíž jsem ani nemusela vybírat konkrétní data, ale přímo po sobě jdoucí.

V průběhu zkoumání a ověřování 10 počátečních dnů zkoumaného období jsem tedy vysledovala, k čemu je třeba zaměřit pozornost, a zároveň se mi tak podařilo vystopovat další změny v proměnných, které spočívaly především v přidávání dalších hodnot k proměnným do kódovacího manuálu. V rámci samotného výzkumu jsem pak postupovala s kódováním úplně od začátku zkoumaného období, abych si tak zajistila, že všechno bude zkoumané stejným způsobem.

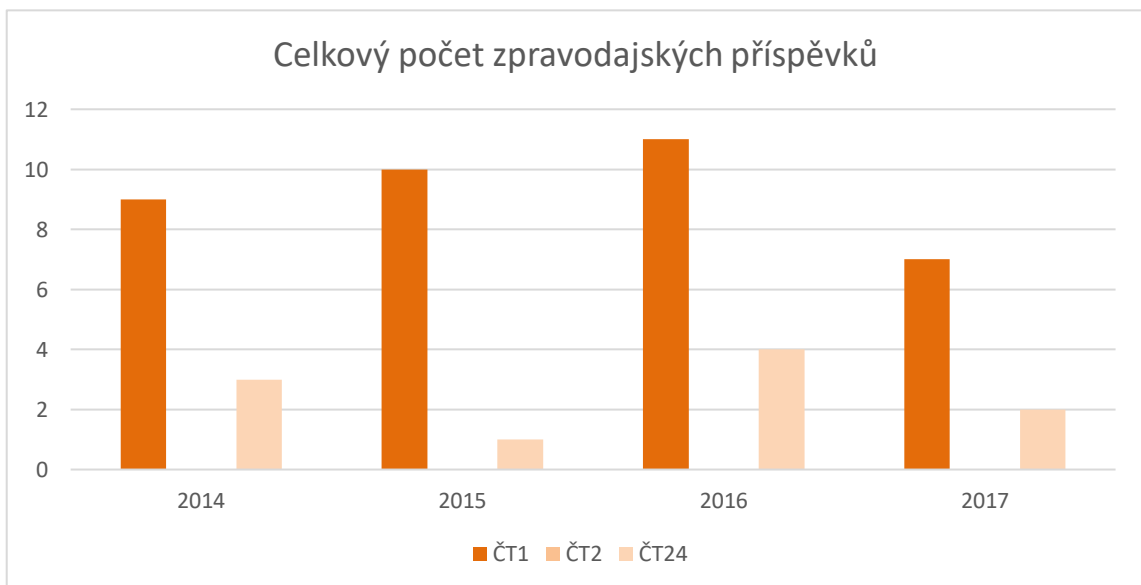
Zjištěné poznatky jsem analyzovala pomocí programu MS Excel, do něhož jsem zadávala data – přiřazovala určité kódy k proměnným vycházejících z kódovacího manuálu. Pomocí statistických funkcí jsem spočítala četnosti u jednotlivých proměnných, tedy jednotlivých odpovědí na každou z položených otázek. V tomto

programu jsem pak ze spočítaných odpovědí následně vytvořila grafy pruhového typu, neboť dle mého názoru jsou pro zobrazení konečných výsledků dostatečně přehledné.

4.7 Výsledky

V této kapitole jsou prezentovány výsledky z analýzy dat, a to prostřednictvím grafů, jež odkazují na dílčí výzkumné otázky, které dále odkazují na hlavní výzkumnou otázku. Pomocí grafického znázornění je možné snadněji identifikovat proměnné a získat tak odpovědi na položené otázky. Stěžejním úsekem empirické části je snaha o nalezení odpovědi na hlavní výzkumnou otázku, a tak poznat, jaký je mediální obraz pěstounské péče v audiovizuálních médiích.

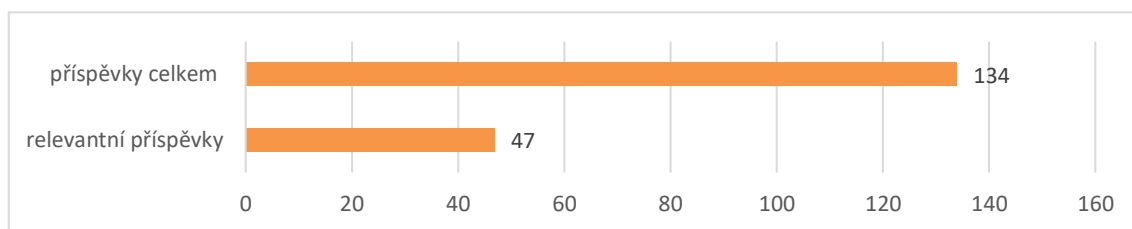
Graf č. 1 znázorňuje celkový počet relevantních zpravodajských příspěvků u jednotlivých TV programů odvysílaných v období od 1. ledna 2014 do 31. prosince 2017. Zde lze vyzorovat, že v průběhu let 2014 – 2016 se počet příspěvků na programu ČT1 mírně zvyšoval, zatímco v roce 2017 klesl o několik čísel. Na programu ČT24 pak můžeme zaznamenat určité výkyvy v počtu příspěvků a na ČT2 nebyl během zkoumaného období zaznamenán příspěvek žádný.

Graf č. 1 Celkový počet zpravodajských příspěvků

Datum odvysílání

„Jaké množství zpravodajských příspěvků o pěstounské péči bylo vybranými programy v průběhu zkoumaného období prezentováno?“

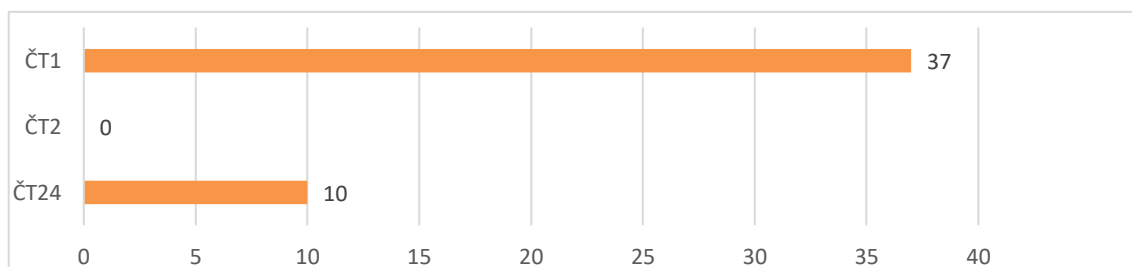

Graf č. 2 Množství příspěvků

Graf č. 2 znázorňuje, kolik příspěvků (relevantních i celkových) bylo prezentováno v rámci zkoumaných TV programů (ČT1, ČT2, ČT24), z čehož je patrné, že ani polovina příspěvků nebyla v souvislosti s tématem pěstounské péče – nebyly v rámci se zkoumanou teorií. Z celkového počtu (134), který jsem si vyhledala v databázi, bylo tedy jen 47 ve spojitosti s teoretickým ukotvením práce.

Stanice – TV program

„Na jakých stanicích (TV programech) byla pěstounská péče komunikována?“

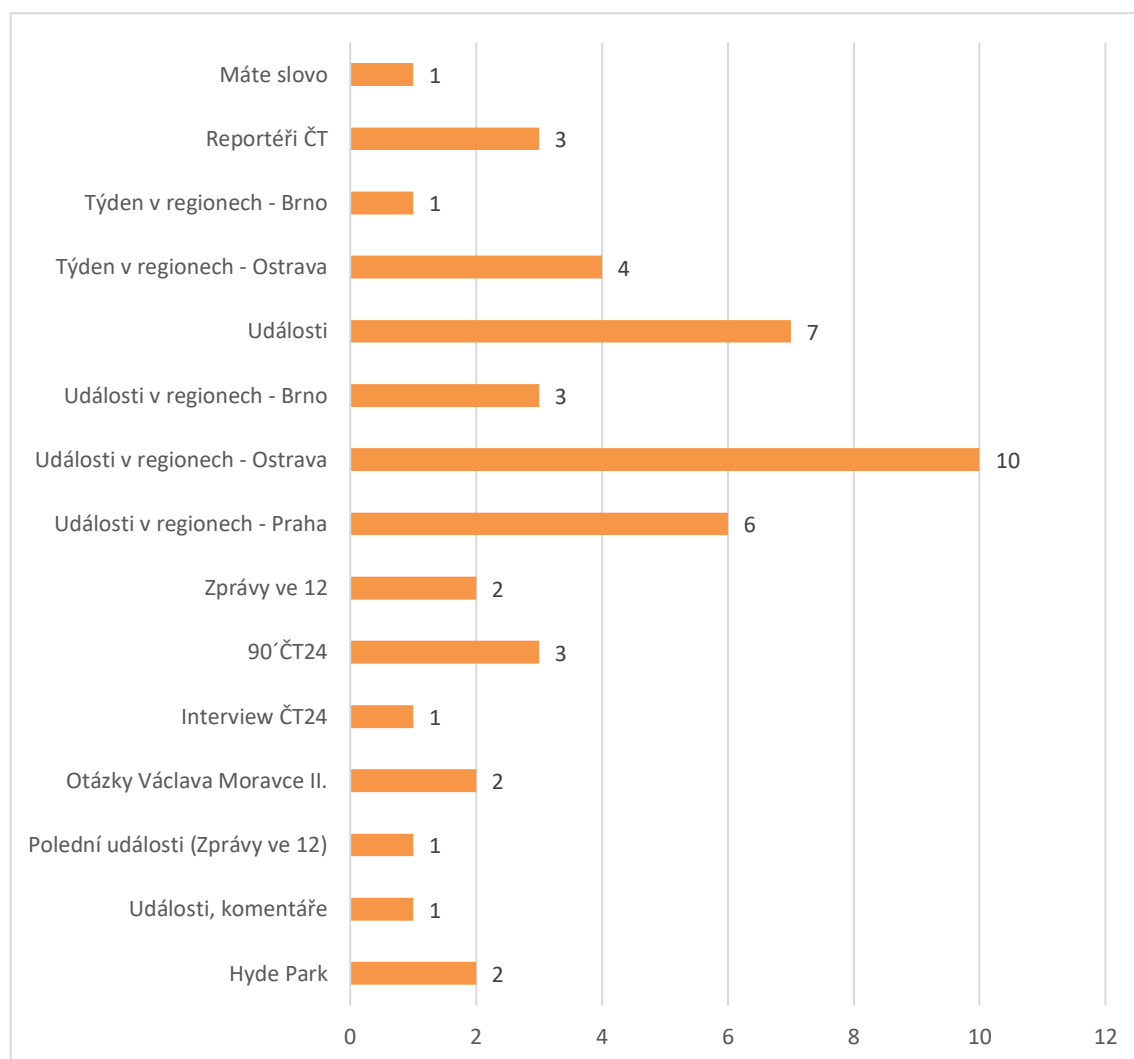

Graf č. 3 TV programy

Grafem č. 3 jsou znázorněny TV programy, v nichž byla komunikována pěstounská péče, u které můžeme sledovat největší zastoupení v programu ČT1 (37) a nejmenší v ČT24 (10), přičemž program ČT2 neměl zastoupení žádné. Z toho je tedy patrné, že se téma pěstounské péče nejvíce komunikovalo na programu ČT1, jehož počet příspěvků byl téměř 4x vyšší než počet příspěvků na programu ČT24.

Relace – formát

„Ve kterých relacích se komunikovalo o pěstounské péči?“

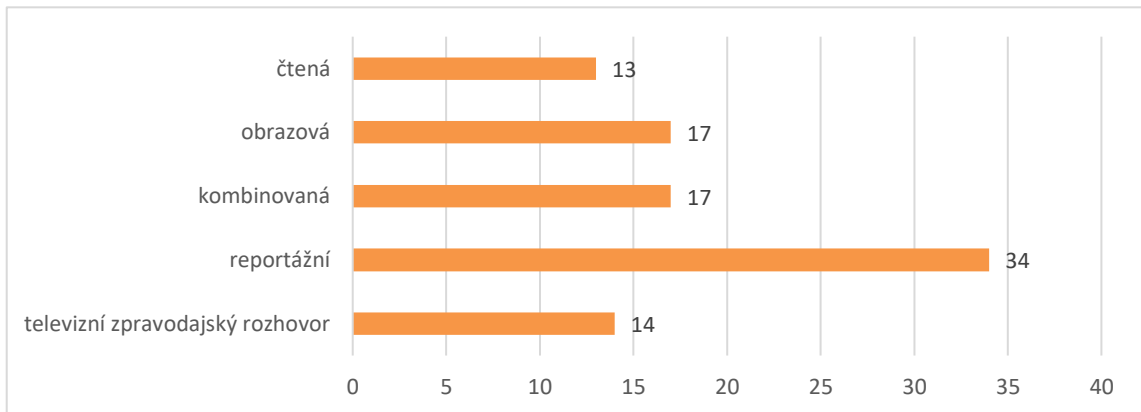

Graf č. 4 Relace

Graf č. 4 znázorňuje relace, ve kterých byla komunikována a medializována pěstounská péče. Z grafu můžeme vyčíst, že pěstounská péče byla nejvíce prezentována v relaci *Události v regionech – Ostrava* (10), nejméně pak byla komunikována v 5 dalších relacích, tedy *Máte slovo*, *Týden v regionech – Brno*, *Interview ČT24*, *Polední události (Zprávy ve 12)*, *Hyde Park* – to vše s počtem 1 příspěvku. V ostatních relacích se pěstounská péče komunikovala poměrně málo: *Reportéři ČT*, *Události v regionech – Brno* a *90' ČT24* (3); *Zprávy ve 12*, *Otázky Václava Moravce II.* a *Hyde Park* (2); *Týden v regionech – Ostrava* (4); *Události v regionech – Praha* (6) a *Události* (7). Celkem bylo tedy téma pěstounské péče medializováno v 15 relacích, což podle kódovacího manuálu nepředstavuje ani polovinu z celkového množství relací.

Typ TV zprávy

„Jaké typy TV zpráv představovaly v uvedených programech příspěvky o pěstounské péči?“

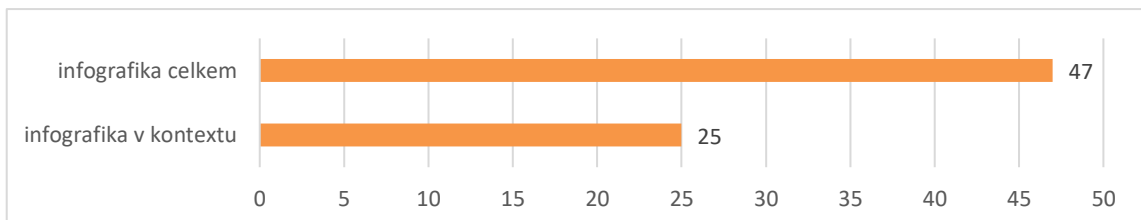

Graf č. 5 TV zprávy

Graf č. 5 znázorňuje typy TV zpráv představující příspěvky, v nichž se komunikovala pěstounská péče, z čehož lze vypožorovat, že téma pěstounské péče se objevovalo ve všech typech TV zpráv. Nejvyšších hodnot dosahovala zpráva reportážní prezentující 34 příspěvků, nejnižších zpráva čtená prezentující 13 příspěvků. Její hodnota se příliš nelišila od hodnot dalších typů TV zpráv, avšak zpráva reportážní měla až 2x více zastoupení v příspěvcích než ostatní typy zpráv.

Infografika

„Byla využívána infografika v souvislosti s tématem pěstounské péče?“

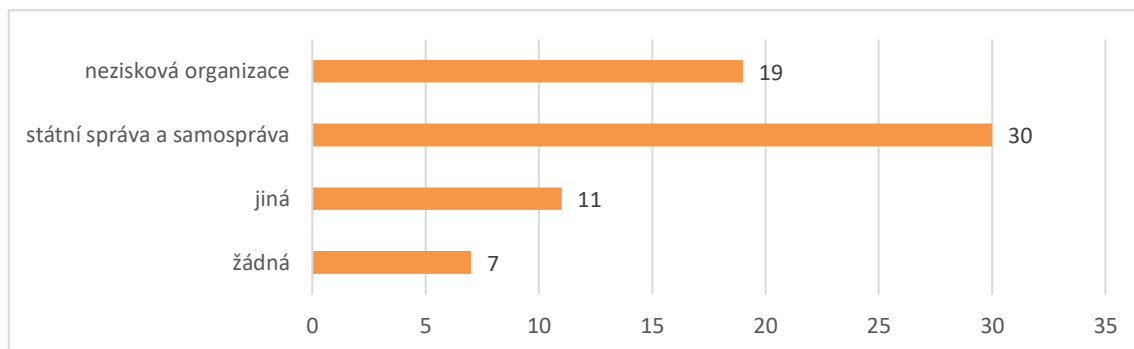

Graf č. 6 Infografika

Grafem č. 6 je znázorněno využití infografiky v rámci zkoumané oblasti, z čehož také vyplývá, že byla využita v nadpolovičním množství všech příspěvků. I přesto, že byla použita u každého příspěvku, ve 25 případech byla vztažena k tématu pěstounské péče.

Organizace spojována s PP

„Jaký typ organizace byl spojován s tématikou pěstounské péče?“

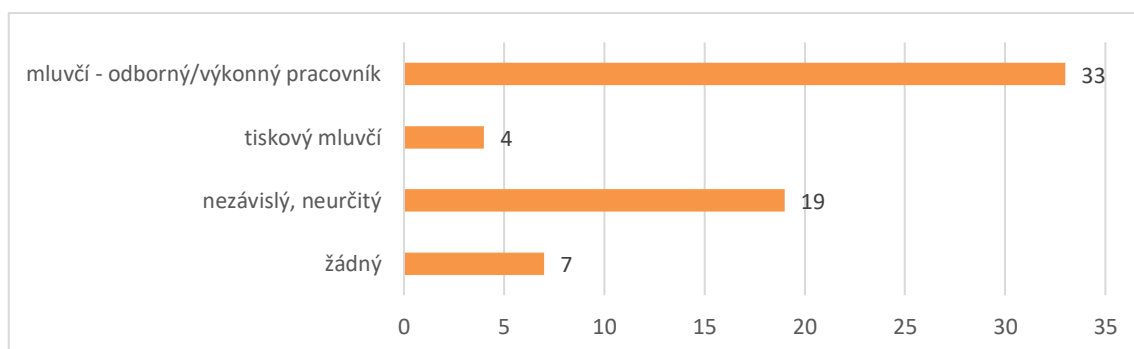

Graf č. 7 Organizace

Graf č. 7 znázorňuje organizace, s nimiž bylo spojeno téma pěstounské péče, které toto téma rovněž komunikovaly. Z grafu je možné vysledovat zastoupení 2 hlavních organizací, z nichž *státní správa a samospráva* (30) byla s pěstounskou péčí spojována nejčastěji. V menším množství (19) byla pak pěstounská péče prezentována neziskovými organizacemi, a v dalších 2 případech byla s tématem spojována organizace *jiná* (11) anebo se organizace neobjevovala *žádná* (7). V kategorii *žádná* se objevovaly příspěvky, v nichž nefigurovala žádná organizace – nebylo zmíněna ani na ni nebylo jakkoliv poukázáno. V této kategorii vystupovali především jednotlivci (i více osob) z řady samotných pěstounů, u nichž byla zaznamenána přímá činnost i aktivita v pěstounské péči, avšak byli zde zařazeni pro svoji „nezávislou“ pozici (role „klientů“, s nimiž pracují neziskové organizace). Tato kategorie se však v příspěvcích vyskytovala nejméně.

Zástupce organizace

„Kým byla pěstounská péče v rámci organizace prezentována?“

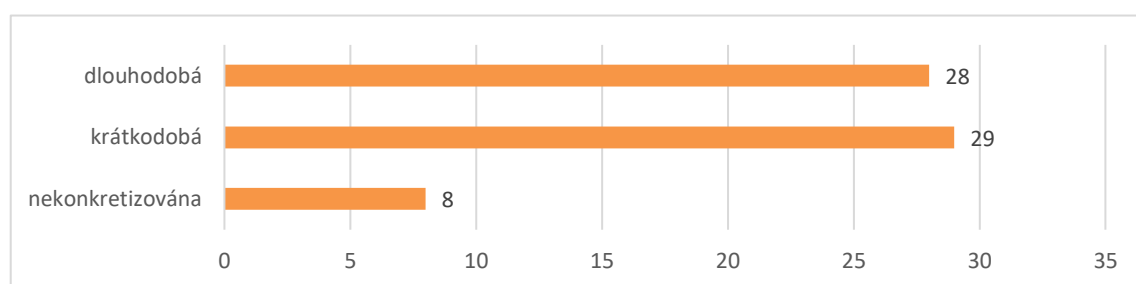

Graf č. 8 Zástupce organizace

Grafem č. 8 je znázorněno, kým byla pěstounská péče prezentována a komunikována, a to v rámci organizací, jež byly spojovány s tematikou pěstounské péče. Nejčastěji byly organizace zastoupeny mluvčím (33), jakožto odborným či výkonným pracovníkem dané organizace, častým zástupcem organizace pak byla kategorie lidí *nezávislý, neurčitý* (19). V 7 případech, kdy se v rámci příspěvku neobjevila organizace žádná, se tak neobjevil ani žádný zástupce. S kategorií *tiskový mluvčí* pak byly spojeny 4 příspěvky.

Pěstounská péče – typ

„Jaký typ pěstounské péče se ve zpravodajských příspěvcích objevoval, komunikoval?“

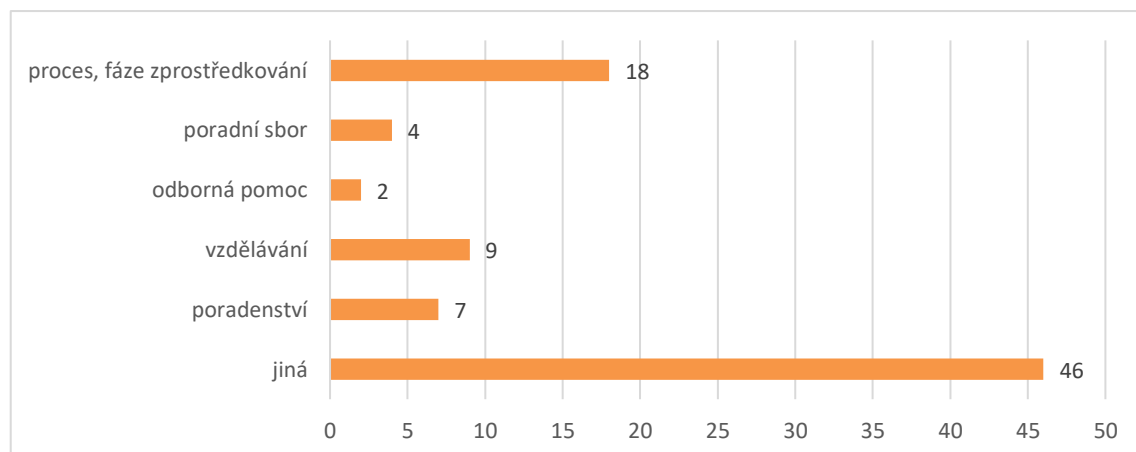

Graf č. 9 Pěstounská péče

Graf č. 9 znázorňuje, jaký konkrétní typ pěstounské péče byl v příspěvcích medializován, komunikován. Můžeme tak z grafu vysledovat, že skoro ve stejném množství se komunikovalo o pěstounské péči jak dlouhodobé (28), tak krátkodobé (29). V 8 případech pak pěstounská péče nebyla konkretizována, byla tedy zobecněna.

Obsahová oblast

„Na pozadí kterých analyzovaných obsahových oblastí byla prezentována pěstounská péče?“

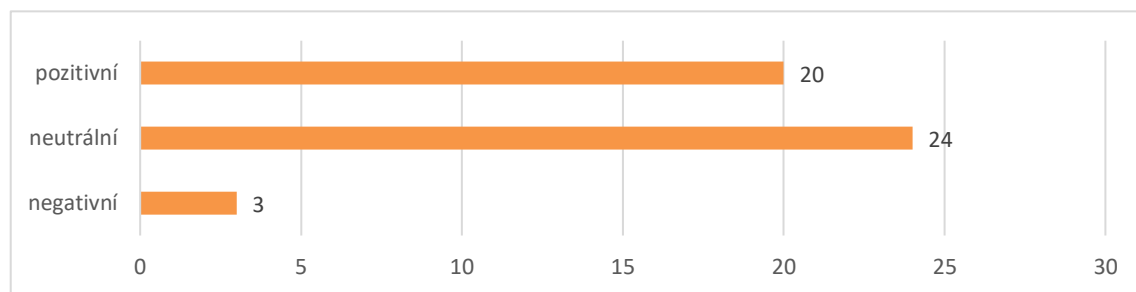

Graf č. 10 Obsahová oblast

Grafem č. 10 jsou znázorněny analyzované obsahové oblasti, z nichž můžeme vyčíst, že nejvíce byla komunikována kategorie *jiná* (46). Ta se objevovala jednak v příspěvcích typu reportážních zpráv, kde byla prezentována přímá pěstounská péče v podání samotných pěstounů (jejich zkušenosti a vzájemné sdílení, ale v některých případech i podávání informací o pěstounské péči), jednak v příspěvcích, v nichž byla komunikována oblast *jiná*, než mnou zkoumaná (nejčastěji to byla oblast financí, méně často oblast týkající se legislativy, v ostatních případech šlo o různé iniciativy, aktivity jednorázového typu na podporu pěstounské péče). Dále pak byla komunikována kategorie *proces, fáze zprostředkování* (18) a postupně i další kategorie. Nejméně se však vyskytovalo téma (oblast) *odborná pomoc* (2), o trochu více pak *poradní sbor* (4), s počtem 7 příspěvků bylo prezentováno *poradenství* a s 9 příspěvků *vzdělávání*.

Vyznění (konotace)

„Jaké bylo vyznění příspěvků o pěstounské péči?“

Graf č. 11 Vyznění (konotace)

Graf č. 11 poukazuje na konotaci čili vyznění zpravodajských příspěvků o pěstounské péči. Můžeme tak sledovat, že z celkového počtu (47) příspěvků, byly jen 3 spojeny s negativní konotací, zatímco ostatní měly konotaci pozitivní (20) a neutrální (24). Té pozitivní bylo ovšem o něco méně než neutrální. Avšak celkové vyznění všech příspěvků bylo velmi dobré.

4.8 Diskuze k výsledkům výzkumu, jejich interpretace

V následujícím textu se pokusím shrnout nejdůležitější výsledky výzkumu mediálního obrazu pěstounské péče, a tak zodpovědět na hlavní výzkumnou otázku a rovněž i dílčí otázky výzkumu. Dále bude mojí snahou nabídnout možná řešení, která by pomohla zvýšit účinek a tím podpořila pěstounskou péči jako takovou.

Tento výzkum, jehož cílem bylo zjistit, jaký je mediální obraz pěstounské péče v audiovizuálních médiích, se zaměřoval na způsoby komunikace neboli medializace

problematiky pěstounské péče ve zpravodajských příspěvcích České televize. Prováděný výzkum prezentuje výsledky z období 1. leden 2014 – 31. prosinec 2017 na vzorku 47 příspěvků z celkových 134, které jsem si prostřednictvím databáze Anopress vyhledala.

Hlavní výzkumná otázka zněla: „Jak je komunikována pěstounská péče v audiovizuálních médiích?“ Dle zanalyzovaných dat lze říci, že téma pěstounské péče, na základě teoretického ukotvení práce, je poměrně málo komunikováno. Z výzkumu rovněž vyplynulo, že počet příspěvků měl v průběhu let 2014–2016 mírně zvyšující se tendenci (jen na programu ČT1), zatímco v roce 2017 počet příspěvků klesl. Na programu ČT24 byly zaznamenány výkyvy v těchto počtech a na ČT2 nebyly příspěvky žádné. Z pohledu jednotlivých TV programů byla tedy pěstounská péče nejvíce komunikována na programu ČT1, nejméně na ČT24, na ČT2 nebyla komunikována však vůbec.

Výzkum dále ukázal, že téma pěstounské péče bylo prezentováno na 15 relacích ze všech zkoumaných TV programů (z celkových 36 relací). Nejvíce příspěvků nabídla relace *Události v regionech – Ostrava*, na jejímž základě celkově vyplynulo, že téma pěstounské péče je lidem v Moravskoslezském kraji mnohem bližší, než lidem v kraji Jihomoravském či v Praze. Totéž můžeme říci nejen o vztahu lidí či společnosti k pěstounské péči, ale také o jejich informovanosti a znalosti o daném tématu. Naopak v relacích, jež své příspěvky publikovaly v rámci celé České republiky – celoplošně, byla pěstounská péče komunikována nejméně. Šlo konkrétně o relace diskuzního charakteru koncipované na základě televizního zpravodajského rozhovoru. Z toho tedy jasně vyplynulo, že pěstounská péče byla prezentována a komunikována především v největším zastoupením v relacích zaměřených na regiony.

Pozornost byla ve výzkumu rovněž upřena na TV zprávy, kdy jsem sledovala, ve kterých typech TV zpráv se v souvislosti s teoretickým ukotvením práce téma pěstounské péče komunikovalo. Nejzobrazovanější TV zprávou byla *reportážní*, v níž byla prezentována přímá činnost a aktivita jednotlivců či rodin (pěstounů), což vnímám jako nejdůležitější a nejlepší způsob aplikace získaných znalostí a dovedností v dobré praxi. Zároveň se tak ukázala jako věrohodný materiál, jehož cílem bylo jednak namotivovat potenciální pěstouny, jednak poukázat na skutečnost tohoto institutu, než jak ho lidé často pojmají. Další příspěvky, svým obsahem komunikující toto téma, byly vypořazovány i v ostatních typech TV zpráv, a to téměř ve stejném počtu u každé

z nich. Nejčastějšími to byly zprávy *obrazová* a *kombinovaná*, v nichž se pěstounská péče komunikovala spíše ve smyslu informativním, jejichž cíl byl obdobný jako u reportážní zprávy – získat další pěstouny. Méně častějšími (jen o něco málo) pak byly zpráva *čtená* a *televizní zpravodajský rozhovor*. V těchto typech TV zpráv se téma a k němu důležité informace buď jen oznámilo či zmínilo (*čtená*), nebo se o něm hlouběji diskutovalo (*televizní zpravodajský rozhovor*). Z počtu příspěvků u těchto posledních 2 typů zpráv vyplývá, že téma bylo v rámci množství komunikováno téměř stejně, avšak obsahově byla mnohem jasnější a snad i kvalitnější zpráva *čtená*, neboť podala jasnější a stručnější informace, což vyplývá z předkládané teorie.

Na typy TV zpráv dále navazovala infografika, kterou jsem taktéž zkoumala, a to v rámci teoretického ukotvení, které jsem blíže specifikovala při operacionalizaci. Z výsledků dat tak vyplynulo, že z celkového počtu (47) byla infografika využita u více jak poloviny příspěvků – v kontextu zkoumané oblasti. V případě, kdy se infografika využila, byla tedy, jak vyplývá s teorie, informačního charakteru – podávala stručné reálné informace především v číslech pro lepší uchopení konkrétních situací, jež byly v příspěvcích zobrazovány.

Ve svém výzkumu jsem se také zaměřila na organizace, které jsou s pěstounskou péčí spojovány, spolu s jejich zástupci, jež vystupovali nebo byli v příspěvcích zmíněni. Nejčastějšími organizacemi byly dle dat *státní správa a samospráva*, v nichž se velmi často objevovaly resorty různých ministerstev (nejčastěji Ministerstvo práce a sociálních věcí), dále pak kraje a obce. O jednu třetinu méně byly s tématem spojovány *neziskové organizace*, a to konkrétně NNO a příspěvkové organizace. V dalších 2 případech, v nichž byla pěstounská péče komunikována, se buď nevyskytla organizace *žádná*, nebo jí byla *jiná*, která představovala především nezávislé osoby (nijak neangažované do této oblasti). Z těchto dat vyplývá, že zde byl mediální prostor propůjčen spíše orgánům státní správy a samosprávy nežli neziskové sféře, jak bylo uvedeno v teoretické části. Domnívám se, že tato skutečnost vznikla na základě oné změny legislativy a celého systému péče o ohrožené děti, kdy se média snaží získat prvotní informace ze strany, od níž změny pochází – tedy vlády. Ačkoli měly tedy více mediálního prostoru státní správa a samospráva, neziskové organizace jej rovněž získaly, což dokazuje fakt, že v oblasti pěstounské péče jsou nepostradatelné.

Co se týče zástupců těchto organizací, největší zastoupení měli *mluvčí* – *odborný/výkonný pracovník*, což vnímám velmi pozitivně, neboť je důležité, aby

společnost byla informována prostřednictvím lidí, jež se angažují v přímých činnostech a aktivitách, a celkově dané oblasti rozumí. V menším zastoupení to pak byli lidé *nezávislí, neurčití*, jejichž přítomnost v příspěvcích měla ovšem také, dle mého názoru, velmi důležité slovo – především tím, že nejsou angažovaní nebo problematice tolik nerozumí, ale přesto byli schopni se k ní vyjádřit. Podle množství jich nebylo příliš mnoho, spíše méně, ale i tak vnímám pozitivně fakt, že se k dané problematice vyjádřili, že byli vůbec osloveni. V posledních 2 případech měl nejmenší zastoupení *tiskový mluvčí* a o něco vyšší *žádný*, což představuje pouhý zlomek v absenci instituce vykonávající přímo či nepřímo pěstounskou péči.

V rámci výzkumu jsem se také pochopitelně zaměřila na to, který typ pěstounské péče byl komunikován. Z něho jsem vyzkoumala, že téměř ve stejném množství (v rozdílu 1 příspěvku) se objevovala a medializovala pěstounská péče *dlouhodobá* i *krátkodobá*. Tato skutečnost dokazuje, že je prostřednictvím médií komunikována pěstounská péče v obou jejích formách, přičemž nesmím opomenout, že byla komunikována i z obecného hlediska, tedy nebyla v některých případech nijak zvlášť specifikována. Tato zjištění jsou tedy, dle mého názoru, velmi přínosná – co se týče tedy všech relevantních zpravodajských příspěvků. Lidé tak mohou mít stejné povědomí a informace o obou formách tohoto institutu, tudíž tak nevzniká žádná disproporcionalita. Samozřejmě je nutné uvést, že každý příspěvek (v rámci jednotlivých relací, ale i jednotlivých TV zpráv) komunikoval pěstounskou péči v odlišném rozsahu (více i méně) i obsahu. Přesto však ji komunikoval a představoval v dostatečném množství.

S ohledem na cíl mé práce jsem svůj výzkum zaměřila také na zkoumání pěstounské péče v rámci oblastí vycházejících z teoretického ukotvení. Z analyzovaných dat pak vyplynulo následující: téměř ve všech příspěvcích (až na 1) se vyskytovala oblast *jiná*, než mnou zkoumaná – tato oblast se vztahovala především k otázce finanční, legislativní nebo se zaměřovala na různé aktivity jednorázového charakteru podporující pěstounskou péči, v níž byly zahrnuti i samotní pěstouni; v méně než 20 příspěvcích se vyskytovala oblast *proces, fáze zprostředkování*; o polovinu méně oblast *vzdělávání a poradenství*; nejméně pak *poradní sbor a odborná pomoc*. Z těchto výsledků je patrné, že téměř všechny příspěvky nějakým způsobem komunikovaly pěstounskou péči v rámci předložené teorie – téměř každý příspěvek představoval v průměru 1 zkoumanou oblast, což vnímám pozitivně. Tato skutečnost by samozřejmě

mohla mít v médiích ještě lepší prezentaci a odezvu – v rámci každého příspěvku by se tak mohlo objevit více oblastí. Oblasti, jimiž jsou *proces, fáze zprostředkování, vzdělávání a poradenství*, patří dle mého názoru k nepostradatelným tématům, u nichž je nezbytné mít o nich dobré povědomí a rovněž i znalost. Z výzkumu vyplynulo, jak jsem již uvedla výše, že byly sice představeny a komunikovány všechny mnou zkoumané oblasti, avšak v poměrně malém množství. I přesto, že v celkovém průměru na každý příspěvek připadla jedna oblast, nebylo jich více, což vnímám poměrně jako deficit.

Pochopitelně jsem zkoumala i vyznění prezentovaných příspěvků, z nichž většina měla neutrální konotaci, o něco méně příspěvků bylo pozitivní konotace a jen pár z nich ji mělo negativní.

Provedený výzkum poukázal jednak na množství (celkových i relevantních) publikovaných zpravodajských příspěvků, které byly v souvislosti s tématem pěstounské péče, jednak na způsoby komunikace a obsahy spojené s tímto tématem. Ukázalo se, že téma pěstounské péče představovalo 47 příspěvků, které byly odvysílány na programech ČT1 a ČT24 v 15 relacích zaměřených převážně na regiony. Téma pěstounské péče bylo dále představeno a medializováno ve všech typech TV zpráv s nadpolovičním využitím infografiky. Organizace či instituce, které byly zmíněny či vystupovaly v souvislosti s pěstounskou péčí, byly z řad neziskových organizací, státní správy a samosprávy, ale také jiného charakteru (nezávislé) nebo nebyly vůbec žádné. Největších hodnot však dosahovaly státní správa a samospráva, o něco menších neziskové organizace. Jejich zástupci pak tvořili v mnohém mluvčí, jakožto odborníci a výkonní pracovníci, ale i další. Pěstounská péče jako taková byla představována v obou jejích formách, a to především v souvislosti s přímou činností a aktivitami (v rámci prezentování, medializování samotných pěstounů „v akci“), ale také s jejím zprostředkováním, odbornou pomocí, vzděláváním a poradenstvím, avšak už ne v tak velkém měřítku. Vyznění všech příspěvků bylo celkově pozitivní a neutrální, jen minimálně negativní. V tomto může být ovšem možné zkreslení, neboť se jednalo o kritérium, které vycházelo se subjektivního dojmu.

V souvislosti s tímto výzkumem nebyly doposud realizované žádné další výzkumy, které by sledovaly komunikaci pěstounské péče v médiích, především těch audiovizuálních. Domnívám se proto, že výsledky tohoto výzkumu jsou jedinečné, originální a tím dávají prostor pro vnášení nových inspirací, ale hlavně způsobů, jak tuto

komunikaci zefektivnit, aby se dosáhlo žádoucího stavu, jímž je získávání dalších a dalších pěstounů.

Pokud vezmu v úvahu, že pěstounská péče je pouhá část, pouhý „zlomek“ sociální práce vycházející z NRP, pak myslím, že mohu konstatovat poměrně dobrou komunikaci tohoto tématu, co se týče množství příspěvků. Avšak vezmu-li v potaz obsahovou stránku této tematiky, vyskytují se zde reálné problémy, jež souvisí se zabezpečením tohoto institutu v podobě získávání nových pěstounů. To podle mého výzkumu zapříčiňuje především nízká komunikace a medializace v podobě málo komunikovaných oblastí pěstounské péče, které z výzkumu vzešly. Podle něj totiž byla pěstounská péče představována nejvíce v oblasti přímé činnosti a aktivit samotných pěstounů prezentovaných v reportážních zprávách. Zajisté je to nejlepší a nejvěrohodnější způsob zachycení skutečnosti, tedy dobré praxe přímo v rodinách, avšak těchto rodin je stále více a více zapotřebí, aby se tak snížil počet dětí v ústavní výchově. V souvislosti s tímto by bylo třeba mnohem více veřejnost informovat a motivovat – nejen tedy prostřednictvím živých vstupů z pěstounských rodin, ale také o možnostech podpory pěstounů ve formě služeb, jež jsou vydefinovány v teoretické části práce a o kterých se mluvilo mnohem méně. Důležitou a nezbytnou součástí jsou zde NNO, které se v příspěvcích vyskytovaly velmi málo, spíše ojediněle, v čemž spatřuji obrovský deficit. Již ze svých odborných praxí, absolvovaných v rámci studia, v nichž jsem se věnovala doprovázení pěstounských rodin, mohu potvrdit, že jsou to právě NNO, které jsou zmocněny k tomuto doprovázení. Takové organizace se však ve vysíláních objevovaly jenom ojediněle. Jsem však toho názoru, že by mohlo postačit jejich medializování v rámci doprovázení pěstounů, aby tak daly tomuto institutu poněkud jiný obrázek z jiné strany. Často se v souvislosti s institucí totiž objevovala státní správa a samospráva, z čehož může plynout obava či možná i nezájem z přílišného formalismu a byrokracie, jež představuje až mechanické plnění povinností.

Dle mého názoru je důležité poskytnout informace a podat je v jiné formě a perspektivě, a to z pohledu NNO než institucích státních, které se řídí zákony a nedávají tolik důraz na přímost, ale svým charakterem jsou spíše nepřímé. Zároveň se také domnívám, že díky dobré praxi, kterou NNO disponují, mohou tak lépe odpovídat potenciálním pěstounům a celkově široké veřejnosti na nejrůznější otázky, i na oblasti mnou zkoumané.

Mým doporučením pro následnou praxi by bylo (větší) zviditelnění NNO v rámci činností pěstounské péče, které tak mohou lépe vnést do povědomí veřejnosti nejen obsahovou oblast, kterou jsem se touto prací zabývala, ale také praktické zkušenosti a přínos této činnosti pro společnost. Spoustu lidí se potýká s obavami či předsudky, které je třeba odstranit, zvláště pokud mají tito lidé opravdu kapacity (silné stránky) na výchovu cizího dítěte.

Přínosným zjištěním tohoto výzkumu je obecně fakt, že pěstounská péče komunikována je, a to všemi způsoby, jež jsem vydefinovala v teoretické části. Přínosem je dále obsah tohoto výzkumu, v němž jsem taktéž vyzorovala, že jsou v rámci pěstounské péče nejrůznější iniciativy v podobě kampaní, které mají za cíl zvýšit povědomí o pěstounské péči, popřípadě oslovit potenciální pěstouny.

Tento výzkum poukázal a představil, jakými způsoby je komunikována a medializována pěstounská péče, která konkrétní témata jsou v této komunikaci obsáhlá a v jaké míře. Z prezentovaných výsledků je rovněž patrné, že pro opravdu důkladnější rozbor získaných dat, na jehož základě bychom tak mohli dojít k podrobnějšímu zjištění mediálního obrazu pěstounské péče, by bylo vhodné výzkum doplnit i po kvalitativní stránce.

Závěr

Tato práce se zabývala mediálním obrazem – komunikací pěstounské péče v audiovizuálních médiích. V teoretické části jsem se zabývala pojmem a vymezením pěstounské péče, jejím zprostředkováním a podpory, služeb pro pěstouny. Následně jsem se věnovala médiím, v nichž jsem přiblížila média audiovizuální, jejich typologii a rovněž i fungování. V poslední kapitole teoretické části se pak práce zabývá samotným mediálním obrazem – jeho vymezením a popisem přístupu k médiím.

Následující empirická část popisovala použitou metodologii kvantitativního výzkumu včetně formulace výzkumného problému, výzkumných otázek, výzkumného souboru, specifikace jednotlivých proměnných a jejich operacionalizace, a analýzy dat za účelem zjišťování odpovědí na výzkumné otázky na základě grafů vytvořených z výsledků výzkumu. Závěrečnou část tedy tvoří prezentace výsledků v podobě grafů, které znázorňují způsoby, jakými je komunikováno téma pěstounské péče.

Cílem práce bylo zjistit, jaký je mediální obraz pěstounské péče v audiovizuálních médiích, tedy způsoby a obsahy komunikace pěstounské péče. Výzkumu jsem podrobila zpravodajské příspěvky programů České televize – ČT1, ČT2, ČT24. Výsledkem výzkumu pak bylo zjištění, že téma pěstounské péče je komunikováno všemi způsoby uvedené v teoretické části, ač jeho obsah byl celkem omezen (vyskytovaly se oblasti spíše jiné, než mnou zkoumané), neboť žádoucího stavu (blíže rozvinutém v kapitole „Cíl výzkumu, výzkumná otázka“) je stále ještě dosahováno. Na základě tohoto zjištění vnímám jako potřebnou změnu mediální komunikace věnovanou především NNO, které jsou zmocněny k pěstounské péči a které se ve zkoumaných příspěvcích příliš neobjevovaly.

Tato práce může být využita, dle mého názoru, především doprovázejícími organizacemi, které by tak na základě tohoto výzkumu mohly vstupovat do mediálního prostoru s tím vědomím, že mohou měnit či dávat nové a nové podněty a zkušenosti laikům i dalším odborníkům, především však mediálně motivovat potenciální pěstouny na základě dobré a kvalitní informovanosti. Možné využití této práce tedy spatřuji nejvíce v praxi, v níž by do mediálního prostoru vstupovaly především NNO.

Bibliografický seznam

Knihy

Baum, D., Gojová A. (2014). *Výzkumné metody v sociální práci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.

Bednář, V. (2011). *Mediální komunikace pro management*. Praha: Grada.

Bednář, V. (2012). *Krizová komunikace s médii*. Praha: Grada.

Bláha, I. (2014). *Zvuková dramaturgie audiovizuálního díla*. Praha: Nakladatelství Akademie múzických umění.

Bubleová, V. (2002). Děti potřebují rodiče, rodiče potřebují děti. In: Matějček, Z., Koluchová, J. (eds.). *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál. s. 16.

Bubleová, V., Vávrová, A. (2010). Sociálně-právní ochrana dětí, náhradní rodinná péče. In: Folda, J., Bubleová, V. (eds.). *Otázky z oblasti pěstounské péče: vzdělávání pro pěstouny a zájemce o pěstounskou péči*. Praha: Sdružení SOS dětských vesniček. s. 5-7.

Bubleová, V., Vávrová, A., Frantíková, J., Vančáková, M. (2009). *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. Dostupné 31. 1. 2017 z: <http://www.knihovnanrp.cz/cz/publikace/114/>.

Bubleová, V., Vránová, L., Vávrová, A., Frantíková, J. (2011). *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. Dostupné 31. 1. 2017 z: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/zakladni_info_o_nrp.pdf.

Burton, G. (2001). *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal.

Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.

Ježek, V., Jirák, J. (2014). *Média a my*. Praha: Akademie múzických umění.

Jirák, J., Köpplová, B. (2007). *Média a společnost*. Praha: Portál.

Jirák, J., Köpplová, B. (2009). *Masová média*. Praha: Portál.

- Klimes, J. (2008). Mediální obraz náhradní rodinné péče. In: Dvořáková, S., Kerekešová, M. (eds.). *Konference „Dítě v systému náhradní rodinné péče“*. Brno: Sdružení pěstounských rodin. s. 42, 45. Dostupné 31. 1. 2017 z: http://klimes.mysteria.cz/nrp/spr_sbornik.pdf.
- Kraus, J. (2008). *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. Praha: Karolinum.
- Lokšík, M. (2011). Televizní zpráva a televizní zpravodajství. In: Osvaldová, B. a kol. *Zpravodajství v médiích. 2*. Praha: Karolinum.
- Matějček, Z. a kol. (1999). *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál.
- McQuail, D. (1999). *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál.
- McQuail, D. (2009). *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál.
- Mikuláščík, M. (2010). *Komunikační dovednosti v praxi. 2*. Praha: Grada.
- Numerato, D. (2000). Mediální konstrukce reality – případ sociálnědemokratické vlády. In: Štětka, V., Gajdošíková, V. (eds.). *Média a realita*. Brno: Masarykova univerzita. s. 56.
- Ovesná, K. (2017). Projekt výzkumu mediálního obrazu pěstounské péče v audiovizuálních médiích. Olomouc (absolventská práce). CARITAS VOŠ-sociální.
- Sedláková, R. (2008). Mediální konstrukce reality – reprezentace druhých. In: Foret, M., Lapčík, M. (eds.). *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého. s. 148, 150.
- Sedláková, R. (2014). *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada.
- Scherer, H. (2011). Úvod do metody obsahové analýzy. In: Schulz, W., Hagen, M. L., Reifová, I., Končelík, J. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum. s. 34.
- Štěrbová, D., Kalábová, S. (2008). Teoreticko-praktická východiska v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče s využitím modelu POSIS. In: Bořová, A., Hofrová, V. a kol. *Náhradní rodinná péče a transformace systému péče o ohrožené děti v České republice*. Brno: TRIADA – Poradenské centrum. s. 44. Dostupné 31. 1. 2017 z: <http://www.triada-centrum.cz/publ/transformace.pdf>.

Tabery, P. (2009). *Nastolování agendy a proces rámování*. Načteno z Socioweb: http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/164_socioweb_03_09.pdf, s. 1.

Thompson, J. (2004). *Média a modernita: sociální teorie médií*. Praha: Nakladatelství Karolinum.

Tomandl, J. (2011). *Jak účinně oslovit média: media relations v podnikání, správě, kultuře i neziskovém sektoru*. Brno: Computer Press.

Trampota, T. (2008). Mediální agenda. In: Červenka, J., Škodová, M. (eds.). *Agenda-setting: teoretické přístupy*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR. s. 40-41.

Trampota, T., Vojtěchovská, M. (2010). *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál.

Urban, L., Dubský, J., Murdza, K. (2011). *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada.

Vyskočil, F. (2014). *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. Dostupné 31. 1. 2017 z: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/Projekty/Pravni_uprava_nahr_pee_v_R_2014_web.pdf

Odborné články

Šveřepa, M. (2005). Sociální práce a média. *Sociální práce / Sociálna práca* č. 4, s. 113.

Taševská, I. (2017). Mediální obraz střídavé péče. *Sociální práce / Sociálna práca*, č. 2, s. 60.

Elektronické zdroje

NADAČNÍ FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin*. (Metodika). Nadační fond J&T. Dostupné 13. 4. 2017 z: <http://www.knihovnanrp.cz/cz/aktuality/novinky/nova-metodika-pro-pracovniky-ospod-a-up-pravni-a-financni-aspekty-doprovazeni-pestounskych-rodin/>

Zákonné předpisy

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Zákon č. 359/1999 Sb. v účinném znění ke dni 1.4.2000.

Zákon občanský zákoník. Zákon č. 89/2012 Sb. v účinném znění ke dni 1.1.2014.

Seznam grafů

Graf č. 1 Celkový počet zpravodajských příspěvků	37
Graf č. 2 Množství příspěvků	38
Graf č. 3 TV programy	38
Graf č. 4 Relace	39
Graf č. 5 TV zprávy	40
Graf č. 6 Infografika	40
Graf č. 7 Organizace	41
Graf č. 8 Zástupce organizace.....	41
Graf č. 9 Pěstounská péče	42
Graf č. 10 Obsahová oblast.....	42
Graf č. 11 Vyznění (konotace).....	43

Přílohy

Příloha č. 1 Kódovací manuál

PROMĚNNÁ	
1	Datum odvysílání
2	Stanice – TV program
3	Relace – formát
4	Typ TV zprávy
5	Infografika
6	Organizace spojována s PP
7	Zástupce organizace
8	Pěstounská péče – typ
9	Obsahová oblast
10	Vyznění (konotace)

Stanice – TV program	
1	ČT1
2	ČT2
3	ČT24

21	Studio burza
22	Studio ČT24 – Zprávy 11:00
23	Studio ČT24 – Zprávy 9:30
24	Týden v justici
25	Týden v regionech
26	Události, komentáře
27	Zprávy 06:00
28	Zprávy 06:30
29	Zprávy 07:00
30	Zprávy 07:30
31	Zprávy 08:00
32	Zprávy 08:30
33	Zprávy 13:00
34	Hyde Park

Relace ČT2 – formát	
35	Evropa dnes
36	Nedej se

Relace ČT1 – formát	
1	168 hodin
2	Branky, body, vteřiny
3	Černé ovce
4	Máte slovo
5	Otázky Václava Moravce
6	Reportéři ČT
7	Týden v regionech – Brno
8	Týden v regionech – Ostrava
9	Události
10	Události v regionech – Brno
11	Události v regionech – Ostrava
12	Události v regionech – Praha
13	Z metropole
14	Zprávy ve 12

Typ TV zprávy	
C	čtená
O	obrazová
K	kombinovaná
R	reportážní
T	televizní zpravodajský rozhovor

Infografika	
A	ano
N	ne

Organizace spojována s PP	
1	nezisková organizace
2	státní správa a samospráva
3	jiná

Relace ČT24 – formát	
15	90' ČT24
16	Horizont 21:31
17	Interview ČT24
18	Newsroom ČT24
19	Otázky Václava Moravce II.
20	Polední události (Zprávy ve 12)

Zástupce organizace	
1	mluvčí – odborný či výkonný pracovník
2	tiskový mluvčí
3	nezávislý, neurčitý

Pěstounská péče – typ	
D	dlouhodobá
K	krátkodobá
N	nekonkretizována

Obsahová oblast	
1	proces a fáze zprostředkování
2	poradní sbor
3	odborná pomoc
4	vzdělávání
5	poradenství
6	jiná

Vyznění (konotace)	
-	negativní
0	neutrální
+	pozitivní

Příloha č. 2 Záznamový arch 1

Č.	PROMĚNNÁ										
	1		2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	05.01.2014	ne									
2	07.01.2014	út	1	14	K, O	N	3	3	N	6	0
3	22.01.2014	st	1	11	O, R, T	A	2	1	D, K	1, 2, 5, 6	0
5	25.01.2014	so	1	8	R, O	N	2	1	D, K	1, 6	0
6	31.01.2014	pá									
7	10.02.2014	po	1	6	R	N	3, 2	3, 1	D	1, 2, 4, 6	0
8	10.02.2014	po									
9	10.02.2014	po									
10	23.02.2014	ne									
11	13.03.2014	čt	3	26	T	A	1, 2	1	N	6	0
12	28.03.2014	pá	1	9	C, K, R	A	2	1, 3	D, K	1, 6	+
13	01.04.2014	út									
14	03.04.2014	čt									
15	04.04.2014	pá									
16	12.04.2014	so									
17	09.05.2014	pá									
18	10.05.2014	so	1	9	C, R	A	2	1	K	1, 6	+
19	20.05.2014	út									
20	12.06.2014	čt									
21	02.07.2014	st	1	10	R	A	1	1	K	1, 4, 6	0
22	05.07.2014	so									
23	12.07.2014	so									
24	20.07.2014	ne									
25	26.07.2014	so									
26	28.07.2014	po	1	6	R	N	1, 2	1	D, K	1, 4, 6	+
27	11.08.2014	po									
28	21.09.2014	ne									
29	28.09.2014	ne									
30	04.10.2014	so									
31	20.10.2014	po	3	34	T	A	2	3	D, K	4, 6	0
32	21.10.2014	út									
33	25.10.2014	so									
34	26.10.2014	ne									
35	29.11.2014	so									
36	30.11.2014	ne									
37	08.12.2014	po									
38	11.12.2014	čt									
39	12.12.2014	pá									
40	15.12.2014	po	1	12	T, K, R	N	2	1, 3	N	6	0
41	17.12.2014	st	3	34	T, K	A	1	1	D, K	1, 2, 4, 6	-
42	10.01.2015	so									
43	16.01.2015	pá									
44	20.01.2015	út									
45	21.01.2015	st									
46	22.01.2015	čt									

47	26.01.2015	po	1	11	O, R	A	1, 2	1	D, K	1, 6	+
48	26.01.2015	po									
49	31.01.2015	so	1	8	O, R	A	1, 2	1, 3	D, K	1, 6	+
50	10.02.2015	út									
51	13.02.2015	pá									
52	22.02.2015	ne									
53	23.02.2015	po									
54	26.02.2015	čt	1	4	T	N	1, 2, 3	1, 3	D, K	1, 2, 5, 6	0
55	04.03.2015	st									
56	09.03.2015	po	1	6	R, K, O	A	1, 2	1, 2, 3	D, K	6	+
57	17.03.2015	út	1	10	O, R	A	2	1	K	6	+
58	19.03.2015	čt									
59	21.03.2015	so	1	7	R	A	2	2	K	1, 4, 6	+
60	27.03.2015	pá	1	9	C, R, K	A	2, 3	1	D, K	6	+
61	01.04.2015	st									
62	21.04.2015	út									
63	21.05.2015	čt									
64	22.05.2015	pá	1	11	O, R	A	1, 2	1	K	3, 5, 6	+
65	28.05.2015	čt									
66	29.05.2015	pá									
67	07.06.2015	ne									
68	13.06.2015	so									
69	17.06.2015										
70	17.06.2015	st									
71	23.06.2015	út	1	12	C, R, K	N	2	1, 3	K	1, 6	+
72	20.07.2015	po	1	11	O, R, K	N	1, 3	1, 3	N	6	+
73	12.08.2015	st									
74	23.08.2015	ne									
75	19.09.2015	so	3	20	C, R, T	N	1	3	D, K	1, 6	+
76	27.09.2015	ne									
77	06.10.2015	út									
78	19.10.2015	po									
79	22.10.2015	čt									
80	30.12.2015	st									
81	13.01.2016	st	1	9	R	N	1	1	N	6	0
82	13.01.2016	st	1	11	O	N	2	1	K	1, 6	0
83	14.01.2016	čt									
84	14.01.2016	čt									
85	14.01.2016	čt									
86	14.01.2016	čt									
87	18.01.2016	po									
88	25.01.2016	po									
89	08.02.2016	po	1	12	O, R	A	2	1	N	1, 6	+
90	08.02.2016	po									
91	09.02.2016	út									
92	12.02.2016	pá									
93	18.02.2016	čt	1	14	K	N	-	-	K	6	0
94	21.02.2016	ne									

95	23.02.2016	út	1	11	O, R, K	N	1	1	D	3, 5, 6	+
96	17.03.2016	čt	3	15	C, K, T	A	2, 3	1, 3	D, K	6	0
97	17.03.2016	čt	3	15	C, K, T	A	2, 3	1, 3	D, K	6	0
98	07.04.2016	čt									
99	02.05.2016	po									
100	02.05.2016	po									
101	22.05.2016	ne	3	19	T	N	2	3	N	6	-
102	27.05.2016	pá									
103	01.06.2016	st	1	11	O, R	A	1	1	K	4, 5	+
104	30.06.2016	čt									
105	01.07.2016	pá									
106	01.07.2016	pá									
107	20.09.2016	út	1	9	C, R, K	N	1	1	D, K	6	+
108	21.09.2016	st	1	10	C, R	A	-	-	D	6	0
109	22.09.2016	čt	1	12	R	A	-	-	D	6	0
110	13.11.2016	ne									
111	22.11.2016	út									
112	22.11.2016	út									
113	24.11.2016	čt	1	11	O, R, K	N	1, 2, 3	1, 3	D	5, 6	0
114	15.12.2016	čt	3	17	T	N	2	3	D, K	6	0
115	17.12.2016	so	1	8	O, R, K	N	1, 3	1, 3	N	6	0
116	15.01.2017	ne	3	19	T	A	1, 2	1, 3	D, K	6	0
117	15.01.2017	ne									
118	15.01.2017	ne									
119	25.01.2017	st	1	12	C, R	N	1, 2	1, 2	K	6	-
120	29.01.2017	ne									
121	28.02.2017	út	1	9	C	A	-	-	N	6	0
122	17.03.2017	pá	3	15	T, K, R	A	2, 3	1	D, K	1, 4, 5, 6	0
123	20.04.2017	čt									
124	05.05.2017	pá									
125	22.05.2017	po									
126	30.06.2017	pá									
127	03.07.2017	po	1	12	T, C, R	A	2	1, 2	D	1, 4, 6	0
128	03.08.2017	čt									
129	05.08.2017	so									
130	17.09.2017	ne									
131	12.10.2017	čt	1	11	O, R	N	-	-	D	6	+
132	14.10.2017	so	1	8	R	N	-	-	D	6	+
133	13.11.2017	po	1	11	O, R, K	A	2, 3	3	D, K	6	0
134	22.12.2017	pá	1	9	C, R	N	-	-	D	6	+

Příloha č. 3 Záznamový arch 2

Č.	PROMĚNNÁ										
	1		2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	07.01.2014	út	1	14	K, O	N	3	3	N	6	0
2	22.01.2014	st	1	11	O, R, T	A	2	1	D, K	1, 2, 5, 6	0
3	25.01.2014	so	1	8	R, O	N	2	1	D, K	1, 6	0
4	10.02.2014	po	1	6	R	N	3, 2	3, 1	D	1, 2, 4, 6	0
5	13.03.2014	čt	3	26	T	A	1, 2	1	N	6	0
6	28.03.2014	pá	1	9	C, K, R	A	2	1, 3	D, K	1, 6	+
7	10.05.2014	so	1	9	C, R	A	2	1	K	1, 6	+
8	02.07.2014	st	1	10	R	A	1	1	K	1, 4, 6	0
9	28.07.2014	po	1	6	R	N	1, 2	1	D, K	1, 4, 6	+
10	20.10.2014	po	3	34	T	A	2	3	D, K	4, 6	0
11	15.12.2014	po	1	12	T, K, R	N	2	1, 3	N	6	0
12	17.12.2014	st	3	34	T, K	A	1	1	D, K	1, 2, 4, 6	-
13	26.01.2015	po	1	11	O, R	A	1, 2	1	D, K	1, 6	+
14	31.01.2015	so	1	8	O, R	A	1, 2	1, 3	D, K	1, 6	+
15	26.02.2015	čt	1	4	T	N	1, 2, 3	1, 3	D, K	1, 2, 5, 6	0
16	09.03.2015	po	1	6	R, K, O	A	1, 2	1, 2, 3	D, K	6	+
17	17.03.2015	út	1	10	O, R	A	2	1	K	6	+
18	21.03.2015	so	1	7	R	A	2	2	K	1, 4, 6	+
19	27.03.2015	pá	1	9	C, R, K	A	2, 3	1	D, K	6	+
20	22.05.2015	pá	1	11	O, R	A	1, 2	1	K	3, 5, 6	+
21	23.06.2015	út	1	12	C, R, K	N	2	1, 3	K	1, 6	+
22	20.07.2015	po	1	11	O, R, K	N	1, 3	1, 3	N	6	+
23	19.09.2015	so	3	20	C, R, T	N	1	3	D, K	1, 6	+
24	13.01.2016	st	1	9	R	N	1	1	N	6	0
25	13.01.2016	st	1	11	O	N	2	1	K	1, 6	0
26	08.02.2016	po	1	12	O, R	A	2	1	N	1, 6	+
27	18.02.2016	čt	1	14	K	N	-	-	K	6	0
28	23.02.2016	út	1	11	O, R, K	N	1	1	D	3, 5, 6	+
29	17.03.2016	čt	3	15	C, K, T	A	2, 3	1, 3	D, K	6	0
30	17.03.2016	čt	3	15	C, K, T	A	2, 3	1, 3	D, K	6	0
31	22.05.2016	ne	3	19	T	N	2	3	N	6	-
32	01.06.2016	st	1	11	O, R	A	1	1	K	4, 5	+
33	20.09.2016	út	1	9	C, R, K	N	1	1	D, K	6	+
34	21.09.2016	st	1	10	C, R	A	-	-	D	6	0
35	22.09.2016	čt	1	12	R	A	-	-	D	6	0
36	24.11.2016	čt	1	11	O, R, K	N	1, 2, 3	1, 3	D	5, 6	0
37	15.12.2016	čt	3	17	T	N	2	3	D, K	6	0
38	17.12.2016	so	1	8	O, R, K	N	1, 3	1, 3	N	6	0
39	15.01.2017	ne	3	19	T	A	1, 2	1, 3	D, K	6	0
40	25.01.2017	st	1	12	C, R	N	1, 2	1, 2	K	6	-
41	28.02.2017	út	1	9	C	A	-	-	N	6	0
42	17.03.2017	pá	3	15	T, K, R	A	2, 3	1	D, K	1, 4, 5, 6	0
43	03.07.2017	po	1	12	T, C, R	A	2	1, 2	D	1, 4, 6	0
44	12.10.2017	čt	1	11	O, R	N	-	-	D	6	+
45	14.10.2017	so	1	8	R	N	-	-	D	6	+

46	13.11.2017	po	1	11	O, R, K	A	2, 3	3	D, K	6	0
47	22.12.2017	pá	1	9	C, R	N	-	-	D	6	+

